БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№74 (10442) | 1964 оной мартын 27, пятница | Сэн 2 мүнгэн

ЭЛБЭГЭЭР ААД, ХЯМДА СЭНТЭЙГЭЭР

„Хэрбээ колхоз, совхозуудайнгаа түрүүшүүлэй мүнөө туйлаад байгаа үрэ дүндэ бүхы дээрээ хүрэжэ шадаа haa, Эхэ ороноо улам баяжуулха, арад зоной эдеэ хоолой зүйл бүри элбэг дэлбэг болгохо—коммунизм байгуулгын тон шухала зорилгые амжалтатайгаар шиидхэхэбди“,

Н. С. ХРУЩЕВ.

ЖАЛАЙНГАА бүтээсые эрид дээшэлүүлжэ, эдеэ хоолой зүйл, бусадшье продукци элбэг ехээр аад, гаргаша багатайгаар абадаг габшагай бэрхэ түрүүл орон доторнай олон.

Газарай свёкло, кукуруза ургуулгада шэнэ, түрүү арга хэрэглэн, хямдахан сэнтэй аад, элбэг ехэ хуряадаг эрхим механизаторнууд В. А. Светличный, В. Я. Первицкий гэгшэдэй hураг суу орон доторнай үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Эдэ түрүүшүүл хүнhөө тусгаар ондоо эди шэди гаргажа үрэ дүн туйлаа бэшэ. Гансал газарай гектарай бүтээсые бодото эзэн ёhoop эдлэжэ, оньhон хүсэтэ машина техникые эрхимээр шудалаад, hайнаар худэлмэрижэ, эрдэм ухаанай туйлалтануудые зүбөөр хэрэглээд, ажалайнгаа бүтээсые эрид дээшэлүүлжэ шадана. Тээсэй хамсальдэ болоhон зүблөөн дээрэ Н. С. Хрущев эдэ эрхим хүнүүдые үнэн зүрхэнhөө магтан, иигэжэ хэлэhэн: «Манай хүдөө ажахын hалбари бүхэндэ ... болоод, мүнгэ зөөри эгээл багаар гаргашалаад, ... хоолой зүйл тон элбэг ехээр үйлэдбэрилдэг эрхим hайн дүй дүршэл бии болонхой. Энэ дүй дүршэлые бүхы колхоз, совхозуудта дэлгэрүүлхэ айхабтар ...».

Хямда сэнтэй hү, мяха, ороohо таряа, овощ болон бусад продукци ехээр абажа тушаадаг бэрхэшүүл Буряадай ороноймнай ажахынуудташье яhала бии.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Суулгын совхозой кукурузашад Николай Кондратюков Дамба ... хоёр хамаг ажалаа трактор, машинын хүсөөр бүтээжэ, гаргаша багатайгаар кукурузын баян ургаса хурлагаад, жэлhээ жэлдэ совхозойнгоо бүхы ... мал шэмэтэ силосээр дүүрэн хангаад байдаг. ... ахадэ, нёдондо тэдэнэй ургуулhан силосэй центнерэнэй өөрынь үнэ сэн 29—30 мүнгэтэ болоhон. Тэдэ хоёрой оролдосото ажалай ашаар совхоз малдаа ... ехээр эдюулдэг болоод, ашаг шэмыень нилээд ... үлжэ, жэл соо 150 мянган түхэригэй олзо ... Улаан-Үдын управлениин Онохойн совхозой ... Акулина Мильгуновагай звено үнгэрэгшэ жэлдэ 90 гектарай га бүриhөө 81 центнер ургаса ... хүн бүхэнэй 332 центнер хартаабха тушааhан ... Тэдэнэр республика дотороо эгээл хямда сэнтэй хартаабха абаа. Мүн Эрхирэгэй совхоз шубуудай ... ажалые зүбөөр эмхидхэжэ, нёдондо бүхыдөө ... миллион үндэгэ абаа гэхэ гү, али шубуушан бүхэн ... 100 мянган үндэгэ тушаагаа. Үндэгэнэй өөрынь ... hайса хямдаранхай.

... ай, үхэр мал hайнаар шахажа, харууhалжа, гаргаша багатайгаар тарган мяха ехээр абадаг малшад, ... ээр hаадаг hаалинад, хурьга олоор түлжүүлжэ, ... ноohо ехээр хайшалдаг хонишод, мүн машина ... бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэдэг механизаторнууд манай ажахы бүхэндэ байхал.

Эдэ ажалшад, малшаднай булта эдэ түрүү хүнүүд шэнги бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлжэ, хямда сэнтэй ... хоолой зүйл элбэг дэлбэгээр үйлэдбэрилдэг байбал, колхоз, совхоз, бүхы гүрэмнай хэды түргэн баяжаха, арад зоной ажабайдал али тухай ехээр ... гээшэб! Хүн бүхэн hайн үрэ дүн туйлаха, ... шье бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ дүүрэн аргатай. Тэдэниие түрүү дүй дүршэлдэ hургаха, ажалыень ... оруулха, хэhэн хүдэлмэриинь зэргээр зүбөөр ... уулха хэрэгтэй.

... тэй хамта республикын зарим колхоз, совхозуудта түрүү дүй дүршэл, шэнэ онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэн, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ тушаа бираатай юумэ хэгдэнэгүй. Мухар-Шэбэрэй управлениин хоёр хүршэнэр—ХХI партсъездын нэрэмжэтэ, «Рассвет» колхозууд тус тустаа 300 гаран га саахарай свёкло таридаг. Тэрэниие 300—400 эхэнэрнүүд (хүнэй 85—90 соото газар даалгагдана) харууhалжа ургуулна. Бүхы ажалынь гараар тооной хэгдэнэ. Тиимэhээ эндэ центнер свёклын өөрынь үнэ сэн аяар 4 түхэригhөө үлүүтэй болоно ха юм. Харин Светличный звенодо свёклонь 48 мүнгэтэ болодог. Энэмнай «тэмээ ямаан хоёр» шэнги илгаатай бшуу. Мүнөөшье эндэхид свёкло ургуулха ажалые саашадань hайса оньhожоруулжа, шэнэ онол арга хэрэглэжэ, гаргашыень хорооxо, зүб түлөөhэ тогтоохо тушаа мүртэй оролдоногүй.

Колхоз, совхозуудта бригада, фермэ, гүүртэ, отарануудые зохихо тээшэнь томодхохо, тэндэ машина техникын хүсэ ехээр хэрэглэхэ, ажал оньhожоруулан, зүбөөр эмхидхэхэ, hалбари бүхэниие ажахын тоосоондо оруулха талаар дутагдалнууд олон. Тиимэhээ тэндэ ороohо таряан, мяха, hү, ноohо, үндэгэнэй өөрынь үнэ сэн хэтэрхы ехэ болоно. Энээн тушаа бодото хүдэлмэри хээд байбал, ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ, эдеэ хоолой зүйл хямда сэнтэйгээр, элбэгээр абаха арга боломжо хаа хаанагүй бии. Илангаяа ажал ехэтэй хүдэлмэри сүм оньhожоруулха, эрдэм ухаанай, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үргэнөөр нэбтэрүүлээд, үйлэдбэриин hалбари бүхэниие экономическа зүб гуримаар, шадамар hайнаар эрхилхэ гээшэ эгээл шухала. Мүнөө хүдөө ажахыда урдын «мухар нюдаргаар», бар хүсөөр туйлажа, юумын урда орохо саг болёо. Жиирэй колхозник, совхозой хүдэлмэришэнhөө эхилээд, бригадир, мэргэжэлтэ, хүтэлбэрилэгшэ бүхэн миин таамагаар бэшэ, харин ажалаа бодомжотой мэргэнээр эмхидхэн, хайшан гээл haa, эдеэ хоолой зүйл хямда сэнтэйгээр, элбэг ехээр абахаб гэжэ ходо шэбшэжэ ябаха, бодото хүдэлмэри хэхэ зэргэтэй. Тиитээгүй haa, ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлэн, гаргаша багатайгаар продукци ехээр абаха асуудал хооhон хөөрэлдөөн болоод үлэхэ.

Ажалша хүниие зүбөөр урмашуулха гээшэ ехэхэн удха шанартай. Бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлдэг түрүүшүүлые Хүндэлэлэй самбарта бэшэхэ, Улаан туг барюулха, грамотаар шагнахаhaa гадна, тэдэниие үшөө материальна талаhaaнь зүбөөр урмашуулха шухала гэжэ парти, правительствамнай заана. Продукци элбэгээр лэ үйлэдбэрилhэн хүн тэрэнэйнгээ зэргээр түлөөhэ ехээр абаха ёhотой. Энэ алишье талаараа зүб. Теэд зарим газарта бодото hайнаар хүдэлэгшэдэй ажалай түлөөhэндэ 5—10 түхэриг нэмэхээ гамнаад, hүүлэй hүүлдэ тэрэнhээ хэдэн зуун, мянган түхэригэйнгөө олзо алдадаг гээшэ. Ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлжэ, гаргаша багатайгаар продукци ехээр абаhан хүниие материальна талаар урмашуулхаhaa маргажа болохогүй.

Колхоз, совхоз бүхэндэ үйлэдбэриие эрхим hайнаар эмхидхэн, замай залууршадай туйлалтые олоной шалабари болгоод, ажалайнгаа бүтээсые эрид дээшэлүүлжэ шадагшадые зүбөөр урмашуулаад байбалнай, Светличный, Первицкий, Плотников шэнги түрүүшүүл республика доторнайшье олошорхол.

МАЙН hАЙНДЭРЭЙ МҮРЫСӨӨНДЭ БҮГЭДӨӨРӨӨ ХАБААДАЛСАЯ

Гүрэндэ hү худалдаха кварталай түсэб болзорhоо урид дүүргэhэн Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынуудай малшадhaa жэшээ абагты.

★ ★ ★

ТҮРҮҮШЫН АМЖАЛТА ТУЙЛАГДАА

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин ажахынууд гүрэндэ hү худалдаха кварталаингаа түсэбые уридшалан, мартын 26-да дүүргэhэн байна. Бүхыдөө 21600 центнер hү худалдаха аад, 21601 центнертэ хүргөө. 18 ажахынуудай 11-ниинь түсэбөө дүүргэhэн байна. «Родина» колхоз гүрэндэ hү худалдаха түсэбөө 197 процент, «Дзержинский» совхоз—169, Калининай нэрэмжэтэ колхоз—149, «Искра» колхоз—135, «Дружба»—126 процент дүүргэжэ шалгарба.

Управлениин ажахынууд hү гүрэндэ худалдалгаяа үргэлжэлhөөр.

Ц. ЦЫБИКОВ, Мухар-Шэбэрэй хүдөөгэй парткомой секретарь.
Н. ХОРОШИХ, үйлэдбэриин управлениин начальник.
К. КРЫЛОВА, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

hҮН ТҮСЭБhӨӨ ГАДУУР ХУДАЛДАГДАНА

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин ажахынууд гүрэндэ hү худалдаха кварталайнгаа түсэбые болзорhоонь уридшалан, мартын 25-да дүүргэбэ. Гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктнуудта 15042 центнер hүн худалдагдаа. Колхоз, совхозууд түсэбhөө гадуур hү худалдажа байhaap.

«8-ое Марта» колхоз кварталайнгаа түсэб 163 процент, Калининай нэрэмжэтэ колхоз—136, «Авангард»—129, «Маяк»—127, «Советская Россия»—122 процент дүүргэбэ.

И. ЧЕРНЯКОВ, Улаан-Үдын хүдөөгэй парткомой секретарь
Н. ИРИНЧЕЕВ, үйлэдбэриин управлениин начальник.
Д. ШИКУЛО, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

Зыбелма Цыденжапова Бэшүүрэйнгээ совхоз соо суурхаhaap үнинэй малшан. Энэ нүхэр 2-дохи hү-товарна фермын hаалишан юм. Нёдондо үнеэн бүриhөө 2000 литр hү haaxa гэжэ уялга абаhан аад, тэрэнээ 2262 килограммда хүргэhэн суутай.

1964 ондо hү үшөө ехээр haaxa гэhэн тэмсэлдэ оронхой, шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдhээ эршэ ехэтэйгээр ажаллажа, мүн лэ түрүү зэргэдэ ябаhaap.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: hаалишан З. Ц. Цыденжапова.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

Долгор Дашицыренова Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой эрхим хонишон. Тэрэнэй хүдэлдэг бригадын хонид hайнаар харууhалагдана, түл олоор абтана. 686 хурьга түлжүүлхэ уялгатай аад, 2,5 hара хүдэлөөд байхадаа, тэдэнэр 618 хурьга абаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хонишон Д. Дашицыренова.

А. КУРТИГАЙ фото.

Эдэбхитэй луговод

Үүр сайжа, зүүн урдаhaa hая гэгээ орожо байхада, табгай сагаан зээрдэ морёо ута тэргэдэ хүллэнхэй, эндэ тэндэ соохорлоhон набша нимгэн мүльhэн дээгүүр хотойсо даруулhан аржагар шэнэ мүр гарган үнгэрбэ. Иигэжэ Хэжэнгын совхозой 1-дэхи отделениин түрүү луговод Дондок Халзановай ажалай нэгэ үдэр эхилhэн байгаа. Ганса энэ үглөөгүүр эртэлээ бэшэ, харин ямаршье ажалда ябахадаа эртэ бодожо, орой унтадаг эдэбхитэй хүн юм.

Урдань hая колхоз болоод байхада, хүрзөөр ханааб малтан, газараа үhалжа зободогоо hанана, мүнөө хамаг хүндэ ажалые машинын хүсөөр бүтээдэг болоhондоо баярлана. Тиигэбэшье гараараа хэхэ юумэн үшөөл олон байна даа гэхэ мэтээр олон юумэ бодоhoop, сабшалан дээрээ хүрэжэ ерэхэдэнь, үндэр хярын оройгоор наран hаяхан гаража байба. Тэргэhээ буумсаараа хонин дахаяа тайлажа табижархёод, морёо мулталан, үбhэ үгэжэрхибэ. Тиигээд лоом хүрзэ хоёроо үргэлжэ, хаалта тээшээ ошобо.

Хурьгад голой үhые хэдэн тээшэнь татажа, Хандагайта, Хурьгад, Ахантай, hараантай гэдэг хэдэн ехэ талые үhалдаг. hэбхеэн уулын хормойhoo гараhан билтарма баян үhaap хэтэ урдаhaa хойшо хээрынгээ сабшалан, хадалан үhалжа, хэдэ мянгаад бухал үбhэ абадаг хэжэнгынхид Хурьгадайнгаа тунгалаг үhые тоhon шэнги hанадаг юм. Хара багаhaa хойшо наадажа, ажаллажашье энэ болоhон Дондок үбгэн нюдөө аниадшье эндэхи газараа мэдэхэ байhан дээрэhээ хаана, ямар газарта ханааб, hубаг татабал, сабшалан нэгэ жэгдээр үhалагдахаб гэжэ hайн мэдэхэ болонхой.

Хурьгадай хоёр бэеэр малтагдаhан ханаабые зүбшүүлэн, 5-6 газарта хаалта барижа, hубагаар үhыень тараан, хабарай түрүүшын hайрамай үhые дүүрэн хэрэглэхэ гэжэ оролдоно.

—Гансахан хабар, зунай сагта газар үhалха бэшэ, харин үбэлшье үhалха ажал яhала ехэ байха юм,—гэжэ нүхэр Халзанов хөөрэнэ.

Хабар, зундаа 2-3 дахин үhалхаhaa гадна, үбэлэй сагта тошон халяахада, горхоной үhан заашье дундардаггүй, сабшалан дээгүүр хабтайса халижа тарадаг байна. Нёдондо нүхэр Халзанов Хурьгадай баруун бэеын 800 га шахуу сабшалан үhалжа, ган гасууршье жэлдэ гектар бүриhөөнь дунда зэргээр 8—10 центнер үбhэ абаhан байна.

Эдэбхитэй энэ нүхэр колхоз болохоhоо хойшо хамаг хүшэр ажал хэhэн, модо бэлэдхэлэй, үбhэ сабшалгын, таряа хуряалгын, малай байра барилгын хүдэлмэридэ хабаадаhан юм. Халзанай Дондок үхэ hүхэ, бүдүүн мунсын хүн гээшэ гэжэ Ушхайтын үбгэд, хүгшэд урдань дэмы талаар хэлээгүй. Мүнөө үбгэрөөшье haa, Дондок баабай үүр сүүрээр бододог ямар хүнгэн үбгэжөөл гээшэб гүүлдэг, үнэхөөрөөл «унаhан малгайгаа абаха забдагүй», олоной хэрэгэй түлөө улаан гараараа оролсодог, арюун сэдьхэлтэй, эдэбхитэй имэ нэгэ хүн бии юм.

Энэ жэлдэ нүхэр Халзановай звенодо дүршэлтэй бэрхэ үбгэд Данзан Дампилов, Доржо Дугаров гэгшэдые үгэжэ, 1000 шахуу гектар сабшалан даалгагданхай. КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй табиhан зорилгонуудые дүүргэхын тула хаба шадалаараа оролдожо ажаллаха зорилго урдаа табинхай.

П. Содбоев.

Ажалай паспорт тухай hанамжа

Иимэл документ хэрэгтэй

... лай паспорт бии болгохо тухай Донбассай хүдэлмэришэдэй дурадхалые хүдөө ажахыдашье, үйлэдбэри, промышленность дээрэшье ... хүн зон ехэтэ hонирхон ...

... 1937 ондо локомотив-вагон ... рилгын заводто ажаллахаяа ... hэм. Тэрэ гэhэн сагhaa хойшо ... долоон жэл үнгэржэ байна. ... гасаа соо ямар ехэ ажал хэгдэhэн, ... ды шэнээн бэрхэшээл дабагдаа ... шэб. Бидэнэй, хүдэлмэришэдэй ажалай дэбтэр соо гансахан имэ ... бии юм: тэды оной тэдыдэхи ... тэдындэ ажалда абтаба. ... ар, хэр зэргэ хүдэлжэ байhан ... тэмдэг үсөөншэг.

... ушар тухай хөөрэhүү. 1962 ... зун Дараhан курортдо амарбайбаб. Алтайн хизаарай нэгэ ... нүхэсэбэбди. Тэрэмни хэр ... хойшо хүдэлмэришэн ябажэгэньшье хүдэлмэришэн, богонёор хэлэхэдэ, бүхы уг удамаараа хүдэлмэришэн хүн байшоо.

Шоглон татаад, миниингээ мүр альгадаба:

— Зай, малшан, нэгэ дахин «мат» абахашни гү?

Би харюусабаб:

— Малшаншье ябаhан байхаб, мүнөө хүдэлмэришэнби. Үшөө ямар заводой гэжэ hананаш? Локомотив, вагон хэдэг!

— Алим бэ үнэмшэлгэш?

— Ажалайм дэбтэр заводтоо. Паспорт дээрэм тэмдэг үгы.

Энэ хөөрэлдөөн байгаал юм бээз. Зүгөөр ажалай намтар бэшэлсэhэн паспорт абажа ябахада, хаанашье, хэншье шинии ямараар ажаллажа, хэды шэнээн саг хүдэлжэ ябаhыеш мэдээдхихэ. Нэгэ ажалhаа нүгөөдэдэ «ниидэдэг», ута солхообой хойноhoo гүйлдэдэг хүнүүд манай дунда үсөөрхэ hэн.

Би мүнөө ЛВРЗ-гэй дизельнэ цехтэ ажалланаб. 1962 ондо коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэ намда олгогдоо бэлэй. hара, үдэр бүхэндэ даабаряа үлүүлэн дүүргэгшэб. hаяхан «Известия» газетэ дээрэ ажалай паспорт тухай уншаад, ехэл hайшаагааб. Дэмжэнэб.

Ажал хүниие жаргуулдаг. Ажалаймнай паспорт хараад, бидэнэй ямар ажаллажа байhые мэдэг лэ, ёhoто нюурыемнай хараг лэ.

Ц. Ренчинов,
Локомотив-вагон заhабарилгын заводой дизельнэ цехэй слесарь.

Зүб дурадхал

Ажал хэжэ алдаршаха гэлсэдэг. Хүниие хүн сэгнэхэдээ, хэhэн хэрэг, ажалыень хаража үзэдэг ха юм.

Бидэ, совхозой хүдэлмэришэд, ажалай дэбтэртэй байдагбди. Минии hанахада, энэмнай нээрээшье манай ажалай бүхы намтарые бүрин гэршэлжэ шаданагүй.

Ажалай паспорт тухай зүб хэлсээн болоо. Имэ паспорт хүнэй бэеын үнэмшэлгэ байхаhaa гадна, мүн ажалайшье документ бололсохол.

Н. Чумаков,
Эрхирэгэй совхозой ахалагша хонишон, коммунист.

Хүдөөгэй hонин

ҮНДЭР НАhАТЫН ҮҮСХЭЛ

АХА. Кировэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Нуржим Будаевич Путункеев дала наhа хүрэжэ, пенсидэ гарабашье, артелиингээ ажалда эдэбхитэйгээр хабаадана. Наhаараа мал ажалда хүдэлhэн хүн, мүнөөшье үхэр адуулалсажа байдаг. Хада уулаар саhанай ехэ байбашье, бэлшээрээ шадамараар хэрэглэн, малаа hайнаар ондо оруулна.

Д. Дугаров.

ХОНИШОДОЙ ЖЭШЭЭ

ИВАЛГА. Ахалагша хонишон Цыден-Доржо Гимниндармаевай даадаг бригада мүнөө жэлдэ 100 эхэ хонин бүриhөө 95 хурьга абаха хүсэлтэй. Уялгаяа дүүргэхын тулада бүхы хүсэ шадалаа гарган ажаллана.

Үнгэрhэн январь hapahaa 496 эхэ хонинhoo 480 хурьган абтаа. Хони, хурьгадынь hайнаар харууhалагдажа, нэгэшье түл гарзада оруулагданагүй. Эндэхид олон хурьгадые абадагаараа Ивалгынгаа туршалгын ажахы дотор түрүү зэргэдэ ябалсана.

В. Базаров.

А. Н. КОСЫГИН ИТАЛИДА АЯНШАЛЬААР

НЕАПОЛЬ, мартын 25. (ТАСС-ай тусхай корр.). Италиин правительствын уряалаар орон соогуур аяншалжа ябаhан СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо А. Н. Косыгин Сицилиhээ пароходто hуугаад, мүнөөдэр эндэ ерээ.

Неаполь городой засагаархидай түлөөлэгшэд А. Н. Косыгиниие, тэрээнтэй суг ябалсаhан хүнүүдые Неапольска порт дээрэ угтаа. Городые ойро зуура хараhанайнгаа hүүлээр А. Н. Косыгин, тэрээнтэй суг ябалсаhан хүнүүд автомашинануудта hуужа, Рим бусахаяа мордоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой тракторист-комбайнер Ц. Е. Сандитов (баруун гарhaa), тракторист Д. О. Сандитов гэгшэд hүүлшын сеялкэ заhажа байна. А. КУРТИГАЙ фото.

ХАНААБУУД ЗАhАГДАНА, ХААЛТА БАРИГДАНА

ХҮДӨӨ БЭШЭГШЭД МЭДЭЭСЭНЭ

Партиин ЦК-гай февралиин Пленумэй тогтоолые, Москва хотодо февралиин 28-да болоhон партийна, совет болон хүдөө ажахын хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэhэн элидхэлые Хэжэнгын совхозой ажалшад ехээр hонирхон шудална, бодото дээрэнь бэелүүлнэ. Эдэ материалнууд соо хүдөө ажахые зүбөөр эрхилхэ, газар үhaaя, нютаг оронойнгоо бүхы баялигые эрдэм ухаанай ёhoop бүгүйсэд хэрэглэжэ, мал болон таряан ажалай хямда сэнтэй продуктнуудые элбэг дэлбэгээр абаха тухай онсолон заагданхай ха юм.

Тус ажахы 1964—65 онуудай үйлэдбэриин түсэб табинхай. Энээн сооогоо эдлүүриин газарай 100 гектар бүриhөө хүдөө ажахын продуктнуудые улам ехээр абадаг болохо хэмжээ ябуулгануудые хараалба.

— Манай совхоздо газараа hайнаар үhалжа, үтэгжүүлжэ, үбhэ тарянай үндэр баян ургаса хуряаха арга боломжо дүүрэн бии. Совхозой газар дээгүүр Хэжэнгэ, Худан голнууд, Хуурай, Үлзытэ, Мүнгэд, hэгэлзы, Сулхара, hараантай, Бургаастай, Хүнды гэхэ мэтэ горход урдадаг, олон булагууд бии. Дурсагдаhан гол, горходой үhые түхэреэн жэл соо зүбөөр хэрэглэжэ шадаа haa, ямаршье ган гасуур жэлдэ малай эдихэ үбhэ тэжээлээр ядахагүйбди. Теэд энэ шухала хэрэгтээ урда жэлнүүдтэ ёhoop анхарал хандуулдаггүй байгаабди. Февралиин Пленумэй эрилтэ бэелүүлэн, үбhэ ногоо ехээр абадаг болохын тула оролдонобди,—гэжэ байгаад, олон юумэ совхозой инженер-мелиоратор Борис Васильевич Одоев гааhан соогоо тамхи нэмэн нэмэн бааюулан хөөрэнэ.

Нүхэр Одоев тус совхоздо үни удаанай ажаллажа, газар үhaaя hайн мэдэхэ, баян дүй дүршэлтэй болоhон мэргэжэлтэ юм. Энэ совхоз урда жэлнүүдтэ олон hубаг ханаабуудые малтажа, тошон халяадаг, наг шэбхэ гаргадаг байгаа. Сабшалангаа үhалhанай ашаар нёдондо жэл 67 мянган центнер үбhэ тэжээл бэлэдхээ. Тиихэдэ урзанда одоол бороо хуратайшье, үбhэ ногооной ургаhан жэлдэ 60 мянган центнер үбhэ хуряаhан байгаа бшуу. 1963 ондо үhалагдадаггүй газарhaa 4—4 центнер үбhэ хуряагаа haa, үhалагдадаг сабшалангай гектар бүриhөөнь 8—10 центнер, зарим үтэгжүүлэгдэhэн участогуудhaa 15—25 центнер үбhэ хуряагаа бэлэй.

Үнгэрhэн үбэлдөө совхозой луговодууд хамта дээрээ 500.000 кубометр тошон халяагаа. Илангаяа ехэ тошон совхозой 4-дэхи отделенидэ (240.000 куб. м.), 3-дахи отделенидэ (175.000 куб. м.) халяагдаа.

Луговодууд Степан Линейцев, Дондок Гылыков түрүүтэй Хуурай, hэгэлзы, Бургаастай, hүүжэ, Үлзытэ, Хүнды болон бусад горходой үhaap олон зуун гектар газар үhалдаг, жэлhээ жэлдэ үндэр баян ургасашье хуряадаг болонхой. Эдэнэр мүнөө өөhэдынгөө участогуудта гаража, хаалтануудые заhабарилна, сабшалан дээрээ шэбхэ шэрэнэ.

Совхозой дүрбэдэхи отделениин гол горхонуудай эхеэр тогтоогдоhон мүльhэнэй 240.000 куб. м. үhaap 380 гектар сабшалан, 75 гектар кукуруза таридаг газар үhалагдаха юм. Энээнhээ гадна, тэндэхи хэдэн горходой үhан сабшалан дээгүүр халяагдаха байна. Тиихэлээрээ эндэхи газарые 2-3 удаа үhалха арга боломжотой. Тус отделениин кукурузашад Сергей Рекунов, Василий Ринчиндоржиев гэгшэд кукурузынгаа поли дээрэ наг шэбхэ шэрэжэ, сүлөөгүй байна. Луговодууд Жана Жамсаранов, Дондок Гылыков, Бато Балданов болон бусад ханаабуудай хүушан хаалта заhабарилжа, шэнэ хаалта барижа, унаhан малгайгаа абангүй ажаллана.

Совхозой 1-дэхи отделенидэ газараа үhалха, үтэгжүүлхэ талаар мүн лэ горитойхон хүдэлмэри хэгдэнэ. Эндэхи луговодууд Дондок Халзанов, Данзан Дампилов, Цымпил Цыдыпов, Жалсан Генинов гэгшэд нёдондо ехэ хэмжээтэй газар 2-3 дахин үhалжа, үбhэ ногооной тогтууритай ургаса хуряагаа hэн. Эдэ луговодууд мүнөөшье hайнаар газараа үhалхын тула үбэлдөө ехэ тошон халяагаа. hубаг ханаабуудайнгаа хаалтануудые мүн лэ заhабарилжа байнхай.

Худан голоор Худанай, Хүртэйн леспромхозууд модо урадхуулдаг гээшэ. Энэ голой үhые сабшалан, таряалан дээгүүр гаргаха арга боломжо Хэжэнгын совхоздо үгы. Тиимэhээ эндэхи луговодууд Худан голhoo (Бодоохой, Данзанай hужаag, Тохой) сабшалан уруу гараhан ханаабуудые үшөө намар байхада малтаад, Худан дээрэ гурбан хаалта энэ үбэлдөө түхеэрээ.

Эдэ хаалтануудые хайшан гэжэ, ямар материалаар хээб гэхэдэ, уридшалан малтагдаhан ханаабуудайнгаа эхиндэ Худан голоо хүндэлэн хаагаа. Тэрэнэй үндэрынь 1 метр, үргэниинь 2 метр юм. Шэбхэ элhэ шоройтой холижо эдэнь хүгдэнхэй. Имэ хаалта дорохи мүльhэн түрүүшын үедэ хайлажа шадахагүй. Тиигээд дээрэhээ урдажа ерэhэн Худанай hайрам гол hабаараа урдахагүй, харин тэрэ хаалтада баригдажа, ханааб урууль урдаад, сабшалан дээгүүр шэглэхэ бшуу. Эдэнь саг зуурын хаалтанууд болобошье, богонихон саг соо нилээд ехэ үhaap сабшалан үндалуулха арга олгоно. Саг зуурын имэ хаалтануудые Хэжэнгэ гол дээрэ 3-4 газарта мүн лэ түхеэрбэ. Энэ түрүү арга дүршэлые бусадшье ажахынууд хэрэглэжэ болохо.

Иигэжэ арга боломжонуудаа хэрэглэн, ниитынгээ адууhа малда дүүрэн хүрэхэ үбhэ хоол бэлэдхэхын тула оролдожо байhан совхозой луговодуудай ажалые ехэтэ hайшаамаар байна.

Д. ДОРЖИЕВ.

Хорини аймаг.

ЭРХИМ АЖАЛАЙ ТҮЛӨӨ ҺАЙНААР УРМАШУУЛХА

Ниитын ажахые хүгжөөлгэдэ хүдөөгэй ажалшадые түлбэриин талаар урмашуулхада ямар удха шанартайб гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев Кремльдэ хэлэһэн элидхэл соогоо һая тон зүб тэмдэглээ. Бухы юумэндэ алмалта хэхэдэ болохо. Харин гансал юумэндэ—ажалай түлөөһэндэ гамнажа болохогүй гээд нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһыень бидэнэр булта зүбшөөнэбди. Түлбэриин талаар урмашуулха гэшэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо хэрэгые түргэдхэхэ гайхамшагта хүсэн болоно. Эгээл иимэ ехэ хүсэн байһыень совхозуудта 30 жэлэй туршада ажаллаһан дүршэл дээрэһээ һайса мэдэхэб.

Заволжско «Канаш» совхоздо ажаллаһанаа һанажа ябадагби. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай урда тээхэнэ тэрэ ажахые тушаажа абаа һэм. Тиихэдэ совхоз тон ахирхан байгаа. Мүнөө тиимэ ажахынууд бухы орон дотоорнай үгы аабза. Ашаг олзогүй, саашадаа хүгжэхэшье арга боломжогүй гээд энэ ажахые үгы болгохо асуудал сэхэ табигдаһан байна гэшэ. Зүгөөр хаана ямар алдуу. дутагдалнуудай гаргагдаһыень элирүүлжэ шадаагүй байгаа бшуу...

Совхозые тушаажа абаад, ехэ бэрхэшээлтэй байдалда ороо һэм. Ямар хэмжээнүүдые абаха, ажал хэрэгээ хайшан гэжэ ябуулхаб гээд гайхаһан гэлыһэн байнаб. Элдэб хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ гэжэ туршагдаа, теэд биратай үрэ дүн гарадаггүй байба. Нэгэтэ гахайшадтай үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдэгдөө һэн. «Хайшан гэжэ ажаллахадаа жэлэй туршада 1500 поршоонхонуудые гарзалуулаа гэшэбта?» гээд хэлээ һэм. Тиихэдэм тэдэнэр нигэжэ харюусаа: «Яажашье ажаллаа һааш, үрэ дүнгынь ганса бшуу. Нэрэ хүндэшье, алдар, суушье, олзошье гэжэ байхагүй!». Тиихэдэ бидэнэр нигэжэ үгэеэ ойлголсоо бэлэйбди: хэн олон поршоонхонуудые абанаб, тэрээндэ шагнал үгтэхэ; малайнгаа шагнүүрые ехээр нэмээһэн хүндэ баһал шагнал; абтаһан поршоонхонуудай 90 процентые 2 һаратай болоторнь харууһалһан хүн хоёр һаратай поршоонхо шэлэжэ абаха.

— Мэхэлхэгүйгшэ, тиимэ юумэ үгэхэбди гээд оло дахин маанадта хэлэгшэ,— гэжэ гахайшад тиихэдэ маргаа бэлэй.

Би мэхэлхэгүйб, хэлэһэн үгэдөө хүрэхэб гэһэн тусхай уялга саарһан дээрэ бэшэжэ үгөөб. Һаалишадтай, тугалшадтай, механизаторнуудтай, таряашадтай баһал иимэ хөөрэлдөө хэгдэһэн байгаа. Түрүүшын үеэр үсөөхэн хүн уялгануудаа дүүргэһэн байха. Юуб гэхэдэ саарһан дээрэ бэшэжэ, тамга дарагдаһан уялгада зариманиинь үнэншөөгүй бшуу. Өөһэдынгөө түрүүшүүлдэ түрүүшын шагналнуудые үгэһэн үдэрнай ехэ баярай үдэр болоһон юм. Тиихэдэ, тэрэ үдэр тугалшанай нэрэ соносхогдоод, духовой оркестрын хүгжэм доро, баяр баясхалангай оршон байдалда олон зоной урда тэрэ эхэнэртэ шагнал болгон тугал үгтөө һэн. Тиихэ үедэнь манай басагад ургамал баглаа сэсэгүүдые бариһан байна.

Урмашуулгын олон хэмжээнүүдые бэелүүлээ һэмди.

Эдэ бүгэдын ашаар ямар амжалта туйлагдааб гэбэл, урдынхиһаа 2 дахин ехэ ороһо таряа совхоз абадаг болоо. 1940 ондо совхоздо 1487 элдэб наһанай гахай гарзалуулагдаһан. Харин эгээл бэрхэшээлтэй 1943 ондо оройдоол 8 гахай хоролтодо ороһон байна. Саашадаа гахай гарза хоролтодо ороһоёо болиһон юм. Үнеэн бүриһөө 600 литр һүн һаадаг байһанаа, 5500 литртэ хүргэгдэһэн. Иигэжэ гүрэндэ ехэ ашаг олзо оруулагдаа. Энээнэйнь түлөө ажахые, амжалта туйлаһан хүнүүдые тэмдэглэхэ хэрэгтэй гээд һанахаар байгаа.

Гүрэндэ оруулагдаһан энэ ашаг олзонь элдэб заабари заршамуудтай тааралдахагүй байшоо. Мүн түрүүшүүлдэ үгэһэн шагналнайшье баһал таарамжагүй гэгдээд, «зөөри зөөшэ урихэн тараахан хэрэг» гэжэ харагдаһан байха юм. Намайе «зөөри зөөшэ үригшэ» гэжэ нэрлээд, бэшэншье элдэбын нэрэ зүүлгэһэн, хуулиин хэрэгтэ хабаадуулха гэлсэһэн байна. Мүнөө үнгэрһэн юумые дурдаһанай хэрэггүй гээд зарим хүн хэлэжэ болохо. Тиигээ һаань, шэнэ баримтанууд байха бшуу. Шубуунай Куйбышевска фабрикын ажал хэрэг муудажа эхилээ һэн. Шубуудые ёһотой ажалайнь зэргээр урмашуулаад байхада, тус предприятида шубуунай мяхан ехээр абтадаг болоо. 3 миллион үндэгэн урдань абтадаг һаа, 12 миллиондо хүргэгдөө. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй дамжуулгын Улаан тугта энэ фабрикын коллективэй хүртөөд байхадань, шэнэ директор Н. С. Бондыревто фабрикые дамжуулжа үгөөб. Н. С. Бондырев һайн нүхэр, совхозой үйлэдбэриие һайса мэдэдэг хүн. Зүгөөр хинан шалгагшадай добтолгодо эсэргүүсэжэ шадангүй, һайн хүдэлмэрилэгшэдые урмашуулхын зорилгоор абтаһан хэмжээнүүдые болюулһан байна. Тиихэдэнь юун болооб? Предприятиин ажал хэрэг муудажа эхилээ. Үнгэрэгшэ жэлдэ фабрика 574 мянган түхэригэй гарзада ороһон байна.

Хахад миллион түхэриг гээхэ, һалгаха гэшэ ёһотойл зөөри зөөшэ үриһэн хэрэг болоно. Зүгөөр энээндэнь хэн гэмтэйб? Энээндэнь хүтэлбэрилэгшэ гэмтэй гэшэ ааб даа. Мүн баһал яажашье һаань, алмалта хэхэ гэһэн заабари заршам гаргадаг хүнүүд дутуугүй гэмтэй. РСФСР-эй совхозуудай урдань бии байһан министерствын приказые мүнөө болотор хүтэлбэри болгожо байгаад, ажал хүдэлмэри эмхидхэн ябуулаад туршагты. Газаа тээһээнь харахада булта һайн шэнги. Юуб гэхэдэ продукци абаха түсэбэй дүүргэгдэһэнэй, үлүүлэн дүүргэгдэһэнэй түлөө һара бүхэнэй, хахад жэлэй, жэлэй дүнгөөр мэргэжэлтэдтэ, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдтэ салин хүлһэн шагнал үгтэхэ ёһотой. Харин бодото дээрээ тусхай заабариин ёһоор тад ондоо байдал тохёолдоно. Жэлэй даабариин 12-ой нэгэ хубиин хэмжээтэй һарын түсэбэй үлүүлэн лэ дүүргэгдэһэн һаань, нэмэлтэ түлөөһэн үгтэдэг байна бшуу. Гэхэ зуура хүдөө ажахые эрхилхэ гэшэ саг сагаараа болодог. Продукци абаха хэмжээгээрнь убэлэй һарануудые август, сентябрь һаратай яашье жэшээлжэ болохогүй. Тиимэһээл жэлэй түрүүшын хахадай һарануудай түсэб жэлэй даабариин 12-ой нэгэ хубиһаа багаар үгтэдэг. Бидэнэр тэрэ түсэбыень үлүүлэн дүүргэнэбди. Зүгөөр хүдэлмэрилэгшэд шагнал абахагүйһөө байтагай, салин хүлһөө 30 процент хүрэтэрынь даруулдаг байна бшуу. Юрэдөөл һайнаар ажаллаһанай түлөө ялада ороһон шэнги болоно.

Түбэй, нютагай финансова, хүдөө ажахын органуудта энээниие ойлгоно гэшэ гү? Ойлгоно гэжэ һанахаар байна. Тиигээшье хадаа хуушарһаһан заабари заршамуудые баримталһаар лэ байна бшуу. Эдэ заабари заршамууд маанадые тон таарамжагүй байдалда оруулна.

Илажа гарагшадые хэзээжэ болохогүй гээд хэлсэдэг. Харин манда ямар байдал тохёолдонхойб гэхэдэ, илажа гарагшадые гэмнэдэг байна. Совхозуудта ажаллаха үедэмни гүрэн намайе Социалис Ажалай Геройн Алтан одоор, зургаан орденоор олон медаляар шагнаһан. Гэхэ зуура бэе бэедээ ааб адли гэхээр 19 дongodолго абанхайб. Заабари заршамуудые хазагайруулһанайм, түсэбһөө гадуур продукци абадаг хүнүүдые урмашуулһанайм түлөө эдэ донгодолгонууд бэшэгдээ гэшэ. Шубуунай Куйбышевска фабрикада, «Канаш» совхоздо ажаллаха үедөө зэмэдэ һайса хабаадуулагдаһан байхаб. «Красноярский» совхоздо ажаллаһанайм түлөө гурбан донгодолго соносхоо, мүнгэн ялада унаһан байнаб. Һүүлэй үедэ тохёолдоһон хэрэгүүдһээ нэгэ багахан намтар дурдажа болоно.

Һара бүхэндэ, жэлэй дүнгөөр түсэбэй дүүргэгдэһэниие харада абажа, хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэдые шагнаха гурим бидэнэр совхоздо бии болгоо һэмди. Жэшээлбэл, үнеэд совхоздо һубайржа, ехэ гарзада оруулдаг байба. Абтаһан тугалай 73 процентнь түлжүүлэгдэдэг һэн. Энэ ушарта яаха ёһотойб. Искусственна үрэжүүлгэ хэдэг техничүүдэй ажалай түлөөһые хубилгаһан байнабди. Хэһэн ажалайнь зэргээр түлөөһэ үгэхэ, даабаряа үлүүлэн дүүргэхэдэнь шагнал үгэхэ гурим тогтоогдоһон юм. Тиихэдэ техничүүдэй салин хүлһэниинь дээшэлжэ, үнеэдэйшье һубайралга үсөөржэ эхилээ. Иимэ шэнэ гуримаар ажалай түлөөһэ абадаг газарта 100 үнеэн бүхэнһөө 94—96 тугал түлжүүлэгдэнэ. Энэмнай юун бэ гэбэл, ажахыда жэл бүхэндэ 380 тугал, хэдэн мянгаад центнер һүн нэмэжэ абтана бшуу.

Зүгөөр манай урмашуулгын гуримда дутуу дунда зүйл үгы гээд хэлэжэ шадахагүйб. Энэ урмашуулгын гуримые бүри нарижуулхын, һайжаруулхын түлөө горитой юумэ хэхэ ёһотой гэшэ ха. Гэбэшье манай бэелүүлһэн урмашуулгын хэмжээнүүд ашагтай һайн байгаа гэлтэй. Оройдоол гурбан жэлэй туршада ажахы 12 миллион үндэгэ абадаг байһанаа, 36 миллион болгобо. Үнгэрэгшэ жэлдэ 7,5 миллион түхэригөөр ехэ гэхэ гү, али 4 жэлэй саада тээхиһээ 2,5 дахин ехэ продукци бүхы дээрээ гаргагдаа. 1960 ондо предприяти 322 мянган түхэригэй гарзада ороһон һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ 500,9 мянган түхэригэй олзотой гараа.

Энэмнай һайн дүнгүүд бэшэ гү? Хүнүүдые урмашуулгада гаргашалагдаһан мүнгэ зөөримнай бүри ашаг түрисэтэйгөөр тэхэрюулэгдээ бэшэ аал? Гэхэ зуура Волжско үйлэдбэриин управлениин инспектор Н. М. Ратбиль манда ерээд, заабари хазагайруулһан баримтануудые тэмдэглэжэ эхилээ. Шалгалта хэдэг хүн заабари заршамуудые одоол һайса мэдэдэг юм ааб даа. Зүгөөр хүдөө ажахыда бүри юушье мэдэдэггүй байба. Маанадта ерэхынтээ урда тээ тэрэ совхоз гэшые хараашьегүй байгаа ха. Гэбэшье, һургаал заабари үгэдэг, ноёрходог, айлгаха, һүрдөөхэ гэжэ оролдодог байшоо. Тиигээд ехэ акт зохёогоод, заабари заршамай ямар зүйлыень бидэнэй хазагайруулһан тухай дууһан бэшээд, шубуушадта, һаалишадта, тугалшадта хэды шэнээн шагнал үгэһыемни дууһан тэмдэглээ һэн. Гэхэтэй хамта эдэ «хазагайруулгануудһаа» гүрэн хэды шэнээн ашаг олзо абааб, «зөөри зөөшэ үрилгэмнай» хэды зуу дахин тэхэрюулэгдээб гэжэл тэрэ тосложо гаргаагүй, бэшээшьегүй.

Тэрэ шалгалтын дүнгүүдээр Волжско үйлэдбэриин управлениин начальник В. С. Незымаев намда ээлжээтэ донгодолго соносхоод, намда, главна бухгалтерта, түсэблэлгын таһагай начальнигта мүнгэ түлүүлхэ болоһон байна. Владимир Сазонтьевич Незымаев һайн, ажал хэрэгээ мэдэдэг хүн. Тэрэ намайе хараагаашьегүй, балай зэмэлээшьегүй. Өөрынгөө шиидхэбэри тухай телефоноор мэдээсэжэ, энэ болоһон ушар тухай һанаагаа зобоһон тухайгаа мэдүүлээ һэн даа. Бэшэ ямаршье юумэ маанадта тэрэ хэжэ шадахагүй байгаа. Энэ шиидхэбэри тухай үгэ хүүр гаргаһанай, буруушааһанай хэрэггүй. Шалгалтын хэрэгүүдэй бүри ехэ захиргаанай газарта дуулдашоо һаань, маанадта бүрил муу болохо... гээд тэрэ хэлэһэн юм.

Түсэблэлгэ тухай хэды үгэ хэлэлтэй. Эндэ дураараа аашалдаг, зонхилхы ааша гаргаха ябадал олон үзэгдэдэг. 1964 онойнай үйлэдбэриин түсэбые үйлэдбэриин управленидэ тад ондоо болгожорхёо.

Совхоз шубуу дэгжээхэ шэглэлтэйгээр хүгжөөгдэнэ. Харин үйлэдбэриин управлени эбэртэ бодо малай тоо толгой олошоруулха түсэбыемнай үнгэрүү ехэ болгожорхино. Бидэнэр 1300 үнеэдтэйбди. Харин мүнөө 2500 хүргэхэ, 1965 ондо 3500 хүргэхэ гэжэ манда түсэблэнэ. Тиихэ зуураа, ажахын онсо өөрэ илгаае, бодото арга боломжонуудые хараада абанагүй. П... мой секретарь нүхэр Студенниковтэ өөрынгөө һанамжа, т... гаргаһан баримтанууд тухайгаа сэхэ руунь хэлэжэ үгө... Тиихэдэмни «бэшэгдэнхэй—дүүргэхэеэл мэдэгты...» гээ... дурагүй янзатайгаар харюусаа юм.

Иимэ ушарай тохёолдоходонь, түсэблэлгэдэ зонхилхы... гаргалгые эрид шүүмжэлһэн, эдэ бүгэдэ тухай нүхэр Хрущевой хэлэһэн үгэнүүдые бэшэһэн газетануудые оло... луулаад, областной организацинуудта ошоо бэлэйб. Тэнд... туһалаагүй! Манай заабари заршамуудые дүүргэгты, бүр... гэжэ байжа бү аашалагты, шэнэ заабаринуудай бии боло... дуулгахабди... гэһэн байна.

Элдэб заабари заршам үшөөл үсөөн гэшэ аал? Цент... Комитедэй Пленумэй шиидхэбэринүүд, нүхэр Н. С. Хру... заабаринууд байна ха юм! Үшөө юун хэрэгтэйб? Мүнөө ... жотой һайнаар ажаллажа эхилхэ, хуушан заабари зарш... дые шэнэдхэн хубилгаха, нютагай дүршэл дээрэ үнд... ажал хэрэгые һайжаруулха заабари заршамуудые зохёох... рэгтэй байнал. Энэ хэрэгые бэелүүлхэ хүнүүд түбэй газар... хүдөө нютагуудташье бии болгохо ушартай. Зүгөөр совхо... директорнүүдэй таарамжатай һайнаар ажаллаха арга бо... бии болгохо, финансова талаар шалгагшадһаа хоргодо... тэдэнэй бодомжотой һайнаар ажал хэрэгээ ябуулха ар... гохо саг ерээ. Элдэб мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдые урм... ха гурим профсоюзай хүдэлмэришэдэй комитедүүдтэй хам... ректорэй зохёохо эрхэ олгоо һаа таарамжатай һэн. Ажахы... тэлбэриин гол хүсые, ажахын тоосоое бодотоор хэрэглэхэ... ла болобо. Юуб гэхэдэ ажахын хүтэлбэриин гайхамшагта... ажахын тоосоон мүнөө үедэ биратайгаар хэрэглэгдэнэгүй.

...Энэ бэшэг бэшэжэ байхадам Анна Михайловна Фаде... бригадын шубуушад ерээ һэн. Үнгэрэгшэ жэлдэ хэһэн аж... гаа тоосоое тэдэнэр асараад, тэрэ манай хэлсэһэн тухай ... лаа. Би тэрэ хэлсээгээ мартаагүйб. Даажа абаһан тахя... һөө дунда зэргээр 175 үндэгэ абаһан хүндэ алтан часы... лэхэ гээд бидэнэр үгэеэ үгөө бэлэйбди.

Арбанай долоон хүн уялгаяа дүүргэһэн байна Бухы ... бригадын ажал һайжаржа, түрүүшүүлэй зэргэдэ гараа. ... до жэлдэ тус бригада түсэбһөө гадуур 415 мянган үндэг... һан байха юм. Энэмнай гүрэндэ оруулагдаһан багахан ... бэшэ бшуу. 46.500 түхэриг ха юм даа! Гэхэ зуура 7 ... часы 581 түхэригтэ болоно. Иигэжэ бодоо һаа, энэ һонирх... мүрысөөнэй эсэстэ гүрэндэ 45.919 түхэригэй олзо оруу... ха юм.

Сэхэ руунь хэлэбэл, энэмнай ашагтай һайн мүрысөөн... Зүгөөр би бэрхэшээлтэй байдалда оронхойб. Яаха ёһо... Шалгалта хэдэг хүнүүд ерээд, мүнгэ зөөри иигэжэ үрих... далыемнай тэмдэглэжэ абаха, хүдэлмэрилэгшэдтөө директ... тан часынуудые тараажа байна гэхэл! Намда баһа үшөө ... донгодолго, хоридохи донгодолго соносхогдожошье болохо, ... жэ тэгшэ тоо болгоходоо магад. Үшөө мүнгэ түлэхэ нэгэ... гэжэшье болохол...

Юрэдөө тиимэшье болоо һаа, болог, донгодолгошье сон... һаа соносхог лэ. Мүнгэ түлэхэ гээ һаань, нигэн тиигэн т... үзэнэ бээзэб. Оройдоол түрүүшынхеэ иигэжэ байна бэш... юмбиб! Зүгөөр үгэхэ гэһэн шагналаа заабол үгэхэб. ... гарнууд алтан часынуудые зүүхээр хүндэтэй ха юм даа!

Н. НЕЧАЕ...

«Красноярский» совхозой директор, Социалис Ажалай Ге... Курумоч тосхон, Куйбышевска область.

(«Известия» газетын мартын 18-най номерто толилогдоһон бэшэг).

КЕМЕРОВСКЭ ОБЛАСТЬ. **«Сосновский» гэжэ совхозой нэгэдэхи отделениин Лидия Киреева, Мария Бодорецкая, Анна Тихонова, Евдокия Шабалина (зураг дээрэ зүүн гарһаа) гэгшэд эрхим һаалишадынь юм. Тэдэнэр убэлэй һарануудта фуражна үнеэн бүриһөө үдэр бүхэндэ түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо ехэ һү һаадаг байгаа. Удахагүй оньһон аргаар үнеэ һааха түхеэрэлгэнүүд фермэдэ тодхогдохо. Эдэ түрүү һаалишад машинаар үнеэ һааха шадабарида мүнөө һуража байнхай.**

ТАСС-ай фотохронико.

Болзорһоонь урид дүүргэбэ

Буряадай хэлхэе холбооной управлениин автотранспортна конторын хүдэлмэрилэгшэд долоон жэлэй зургаадахи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн мүрысөөндэ хам оролсожо, жэлэйнгээ түсэб декабриин 20-до дүүргэхэ уялга абанхай.

Манай коллектив абаһан уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ байна. Нэгэдэхи кварталай түсэб мартын 25-да дүүргэгдээ, хоёр һарын турша соо 26000 литр бензин алмагдаа.

Ашаа шэрэхэ түсэбнэй энэ жэлдэ нилээд ехэ болоһон байха юм. Тиибэшье манай жолоошод үдэр бүри республикын нютаг нютагуудаар гаража, шэнэ газетэ, журнал, бэшэгүүдые саг болзор соонь уншагшадтаа хүргэхэ гэжэ оролдоно.

Ажахымнай 11 бригада коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө мүрысэжэ байна. Александр Владимирович Ошмовскиин хүтэлбэрилдэг бригада энэ мүрысөөндэ илангаяа шалгарна. Коммунис ажалай ударнигууд, жолоошод П. Д. Щербинин, Ф. ...пунов, Д. Ф. Руднев болон илангаяа һайн дүнгүүдые ха... үнөө үедэ олон жолоошод... публикынгаа хойто районууд... зөөнэ.

Иигэжэ бухы хүдэлмэр... дэймнай оролдолго эрмэлзэлт... жа, эдэбхи ехэтэйгээр аж... най ашаар нэгэдэхи кварта... түсэб болзорһоонь табан ... урид дүүргэбэбди.

И. Горб...

хэлхэе холбооной автотр... тна конторын нормировщи...

Үрэ ехэтэйгээр, даамайгаар...

Хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо зорилго мүнөө түрүүшын ээлжээндэ табигдаад байна. Эрдэм техникын, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ гээшэ энэ зорилго бэелүүлхэ шухала шухэсэлнүүдэй нэгэн мүн. Энэ асуудалаар юун хэгдэжэ байнаб, юун хэгдэхэб гэжэ хэдэн үгөөр тогтомоор.

Манай Түнхэнэй үйлэдбэриин управленидэ ажалай түрүү дүй дүршэлөөр баян хүнүүд олон. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү һаалишан Д. Б. Алсыева, хонишон Гатап Шойбонов, «Сибиряк» колхозой тугалшан Александра Пежемская, Кировэй нэрэмжэтэ колхозой кукурузашан Павел Аюшеев, үхэршэн Гатап Самаев болон бусадай нэрэ тоолохо болоо һаа, олон байха. Эдэнэрэй хүдэлмэриин түрүү онол аргые согсолжо дэлгэрүүлхын тулада партийна комитет эмхидхэлэй, ойлгуулламжын хүдэлмэри үрэ ехэтэйгээр ябуулха гэжэ оролдодог.

Манай партийна комитет үйлэдбэриингөө управленитэй хамта хүдөө ажахын эрдэмэй, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ түсэб табинхай.

Энэ түсэбөө бодотоор бэелүүлхын тулада эмхидхэлэй ямар хүдэлмэри ябуулагдааб гэжэ тобшо тэдыгээр тогтохомни. 1963 оной эхиндэ манай управлениин ажахынууд газар таряалан эрхилхэ түсэбые шэнээр табяа һэн. Тарилгын хубаарилга шэнээр хаража үзөөд, ургаса ехэтэй ургамалнуудай тарилга үргэлхэхэ гэжэ шиидээ. Жэшээнь 4 000 гектараар шэниисэ, 2 000 гектараар горох үлүү ехээр таригдаа һэн.

Энээнтэй хамта газар таряалангай ашэ үрэ ехэдхэхэ асуудал гол анхаралда табигдаихай. Манай управлениин ажахынууд таряанай ургаса дээшэлүүлхэ тухай бодомжолһон, арга хургаяа бэдэрһэн байгаа. Би газар үтэгжүүлгэ тухай хэлэнэб. Манай ажахынуудта бии байһан доторой арга боломжо нютагай үтэгжүүлгээр тиимэ ехэ газар үрэжүүлэгдэхэ аргагүй байба. Минеральна үтэгжүүлгэ ехээр абтанагүй. Тиимэһээ энэ дутагдал хайшан гэжэ хүсэлдүүлэлтэйб? Аммиагай уһа хэрэглэхэ гэжэ бии. Энээн тухай оло дахин хэлэгдэһэн, газетэнүүдтэ бэшэгдэһэн ааб даа. Тиигээшье һаань, энээн тухай хэдэн үгөөр хэлэлтэй байна. Юуб гэхэдэ, шэнэ онол арга нэбтэрүүлхын тулада эмхидхэгшэдһээ гадна, мүн соёл сурталай хүдэлмэрилэгшэд өөһэдынгөө хубитые оруулдаг ха юм. Энээнэй ашэ туһа тухай олон юумэ тоолонгүйгөөр энэ арга хэрэглэжэ эхилһэн тухай тэмдэглэе.

Аммиагай уһа газарай хүрьһэндэ оруулхын тулада үргэн абасатай «ЛО-10» гэжэ дискэтэй лущильнигтэ зохихо түхеэрэлгэ хэгдэһэн байгаа. Энээгээр үдэрэй 30—35 гектарта аммиагай уһа оруулжа болохо юм. «Сибиряк» колхоздо иимэ түхеэрэлгэ хэгдэжэ шалгагдаа һэн. Тиимэһээ манай управлениин ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, агрономуудай, бригадирнуудай, механизаторнуудай нэгэ үдэрэй семинар үнгэргэжэ, энэ арга бодотоор хэрэглэхэ тухай хэлсэһэн, поли дээрэ гаража нюдөөрөө хараһан, танилсаһан юм. Энээнһээ хойшо бүхы ажахынуудта иимэ түхеэрэлгэнүүд хэгдэһэн байгаа. Иигэжэ үнгэрэгшэ жэлдэ 2316 гектарта аммиагай уһа оруулһанай ашаар гектар бүриһөө 4—7 центнер ургаса нэмэжэ абтаа. Энэнь гектар бүриһөө 30—37 түхэригэй олзо ороһон болоно.

Таряа ашаха гэшэ ехэ хүндэ хүдэлмэри байһаниинь ойлгосотой. Тиимэһээ энээниие оньһожоруулха гэлсэгдэһэн байгаа. Энэ зорилгоор мүнөөхи «Сибиряк» колхоздо болоһон семинар дээрэ «СК-3» комбайнда түхеэрэлгэ хэгдэжэ харуулагдаа һэн. Иигэжэ сеялкэнүүдтэ таряа зөөхэ хүдэлмэри, мүн комбайнһаа таряа шэрэхэ түхеэрэлгэ хэгдэдэг болонхой. Эдэ түхеэрэлгэнүүд ехэ зөөри, хүдэлмэришэнэй хүсэ алмаһан байна. Тэрээнһээ гадна хабарай тарилга саг болзортонь үнгэргэхэ, ургаса хуряалгада механизмуудые бүлэг бүлэгөөр ябуулха хэрэгтэ туһатай байба.

Түрүү арга нэбтэрүүлхэ талаар манай партийна комитет мүн ондоошье арга хэмжээнүүдые хэрэглэдэг юм. Энээн тухай аймагайнгаа газетэдэ бэшэдэг, радиогоор дамжуулдаг, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд хөөрэлдөө хэдэг юм.

Гадна түрүүшүүлэй хүдэлдэг ажахынуудтань ошожо семинарнуудые үнгэргэдэг гуримтай болонхойбди. Жэшээнь Саянай совхоздо кукурузашан Н. Ж. Аюшеевэй дүй дүршэлтэй танилсаха семинар үнгэргэгдэһэн байгаа. Мүн түрүү хүнүүдэй дүй дүршэл согсолоод, манай партком листовконуудые хэблүүлээ.

Аймагай элитэ тугалшан А. А. Пежемская гэгшын коммунистын нэрэ хүндын түлөө гэһэн статья аймагай газетын хуудаһанда толилогдожо, ехэ хөөрэлдөөн эхилһэн байгаа. Энэ тугалшан В. Гагановагай үүсхэлээр тарган тугалнуудые хаража байһанаа тушаагаад, гээгдэнги гүүртэдэ ороо юм. Мал ажалда мүн бэшэншье онол арга хэрэглэгдэдэг болонхой. Жэшээнь, таряа ургуулжа хэнзэ погооень нарай түлдэ эдюулнэ. Малай тэжээлдэ мочевинэ хэрэглэхэ, солоомо ууралтуулан бэлэдхэхэ мэтын арга хэрэглэгдэдэг болонхой. Эдэ бүгэдэмнай эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэриин ашаар нэбтэрүүлэгдэжэ байһаниинь ойлгосотой. Түрүү онол аргануудые мал ажалда хэрэглэдэг болоһоной ашаар мүнөө жэлдэ нёдондо жэлэй энэ үеынхидэ орходоо һү һаали 27 процентээр ехэ болоо.

Түрүү арга дэлгэрүүлхэ талаар ябуулагдадаг ойлгуулламжын, идхамжын хүдэлмэри тухай тэмдэглэнэгүйбди. Юуб гэхэдэ, ямар нэгэн онол аргын үлүү һайн байһан тухай яридаан яһала болодог гэшэ. Тиимэһээ нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэнэй ёһоор түрүү дүй дүршэлые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэгые хөөрэлдөөгөө үнгэргэнгүй, бодотоор эмхидхэхэ гэжэ оролдогдоно. Гэбэшье бүхыдөө энэ асуудал манай управленидэ һайнаар шиидхэгдэнэ гэхын аргагүй ааб даа. Тиимэһээ бидэнэр энэ хэрэгтэ улам эдэбхитэйгээр хабаадахамнай дамжаггүй.

С. ТУМУРЕЕВ,

Түнхэнэй хүдөөгэй парткомой секретариин орлогшо.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной мартын 27.

ШЭНЭ АРГА—ҮЛЭМЖЭ ҺАЙН

Хатуу металлнуудаар хэгдэхэ детальнуудые алмаз түхеэрэлгэ хэрэглэн тошылдохо, үрэмдэхэ, мүлихэ түрүү арга республикымнай зарим предприятинуудта хэрэглэгдэжэ эхилһэн юм. Энэ арга юугээрээ һайн бэ гэхэдэ, алмаз түхеэрэлгээр тошылдоһон детальнуудай шанар һураггүй һайн байдаг, мүн металл арьбалагдана. Гадна, токарь, үрэмдэгшэдэй ажалай бүтээсэ горитойгоор дээшэлүүлэгдэнэ, мүн алмаз түхеэрэлгэтэй станогууд үни удаан саг соо ашаглагдадаг юм.

Манай предприятинуудта мүнөө мүлилгын карборундово түхеэрэлгэ хэрэглэгдэнэ. Харин иимэ түхеэрэлгэ түргэнөөр элэдэг гэшэ, мүн деталь мүлихэ, үрэмдэхэдэ ехээр халадаг. Тиимэһээ хэрэглэлһээ түргэнөөр гарана. Алмазна түхеэрэлгээр детальнуудые болбосоруулхада иимэ дутагдал үзэгдэнэгүй, ажалай бүтээсые хоёр дахин дээшэлүүлхэ арга олгогдоно.

Энэ түрүү арга хэрэглэхэ асуудалда зорюулагдаһан техническэ семинарта республикын машина бүтээлгын заводуудай технологууд, металл отолдог инструментнүүдые зохёодог конструкторнууд, инструментальна цех, таһагуудай начальнигууд, токарьнууд хабаадалсаа. Энэ семинар локомотив-вагон заһабарилгын заводто үнгэргэгдэбэ.

Заводой инструментальна цехэй начальник Н. Ф. Кашмалкин нёдондо Киев ошожо, хахад һарын семинарта хабаадалсаһан байгаа. Алмазна түхеэрэлгээр үрэмдэгдэжэ, мүлигдэжэ, бэлэн болгогдоһон детальнуудые эндэ харуулаа, тэрэ түхеэрэлгые хайшан гэжэ хэрэглэхэ тухай хөөрэжэ үгөө. Мүн нүхэр Кашмалкинтай сугтаа семинарта байлсажа, шэнэ арга шудалһан токарь Шубин металл отолдог инструментнүүдые алмазна түхеэрэлгээр тошылдохо, мүлихэ дүй дүршэлдэ семинарта хабаадагшадые һургаа. Нүхэр Шубин нёдондо шэнэ арга шудалжа, тусхай үнэмшэлгэтэй болоһон юм.

Машина бүтээлгын заводуудай токарь, технологууд, цехүүдэй начальнигууд алмазна түхеэрэлгэ хараа, тэрээниие хэрэглэхэ, ашаглаха аргатай танилсаа. Харин энэ түхеэрэлгээр хэгдэһэн деталь токарна станогто тодхогдожо, ондоо детальнуудые болбосоруулхада хэрэглэгдээ. Мүн иимэ деталиин шанар һайн байба.

Алмазна түхеэрэлгэ саашадаа хэрэглэжэ, детальнуудай шанар һайжаруулха тухай ехэ аша туһатай хөөрэлдөөн семинар дээрэ болоһон байна. Түрүү арга хэрэглэхэ тухай энээнһээ урда хэлсэгдэбэшье, зарим предприятинууд иимэ түхеэрэлгэеэ хэрэглээгүй байһаар. Жэшээлхэдэ, локомотив-вагон заһабарилгын за... иимэ түхеэрэлгэ хоёр жэлэй... да тээ абтаад, хэрэглэг... миин хэбтэжэ байха юм. «... громашина», «Буряткабель»... дууд шэнэ түхеэрэлгэтэй ... хо гэжэ шиидэбэ.

Металл болбосоруулга т... хэхэ, шанарынь һайжаруул... түхеэрэлгэ үргэнөөр хэрэг... түрүү арга нэбтэрүүлхэ х... ёһотой анхарал хандуулхаа... лоо гэжэ һанагдана.

И. Пасс...

совнархозой Буряадай техн... информациин бюрогой начал...

ТАМАРАЛГАДАА ТҮГЭС БЭЛЭН

Республикымнай гол мүрэнүүдэй мүльһэндэ абтаад байһан убэлэй үедэ Улаан-Үдын пристаниин уһан замшад суднануудаа заһабарилжа, тамаралгын үедэ түгэс бэлэн болгоод байна.

«Сивко», «Альбатрос», «Дружба», «Сергей Левашов» болон бусад коммунис ажалай суднануудай экипажууд заһабарилгын хүдэлмэриие болзорһоонь урид дүүргээ. Нёдондо жэлэй дүнгүүдээр түрүү һуури эзэлжэ, коммунис ажалай экипажай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, залуу капитан Георгий Самойловой команда мүнөөшье шалгаржа, болзорһоонь 10 үдэрөөр урид суднаяа заһабарилаа. Эдэнэр тамаралгын түрүүшын үдэрһөө республикын аймагуудай промышленностьда шухала хэрэгтэй шулуу нүүрһэ, мүн холын пристаньнуудһаа таряа талха зөөжэ эхилхээр бэлэн болонхой.

Энэ жэлдэ гол мүрэн шадарай аймагуудта тарилгын талмай ехээр үргэдхэгдөө, тиимэһээ горючи, тоһодолгын материалнуудые ехээр зөөхэ хэрэг гарана. «Любовь Шевцова» теплоходой экипаж нёдондо жэлэйхиһээ мянган тонноор ехэ горючи зөөхэ гэһэн уялга абанхай.

—Энэ уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлхын тула түрүү арга хэрэглэжэ, ашаа шэрэлгээ 20 процентээр ехэ болгохо гэжэ шиидэнхэйбди,—гээд тус судны капитан Дмитрий Александрович Малыхин хөөрэнэ.

Ашаа шэрэхэ суднануудые заһабарилхатай хамта пристань дээрэхи заһабарилгын хүдэлмэри түгэсэжэ байна. Мүн ашаа тээхэ, буулгаха ажал оньһожоруулха талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Энэ хэрэгтэ дүй дүршэлтэй болоһон механигууд болон бусад хүдэлмэришэд шалгарна. Суднануудаа бүри ехэ ашатайгаар хэрэглэхэ, ажалаа оньһожоруулха талаар тус коллективэй уралан нарижуулагшад олон дурадхал оруулжа, ажалдаа нэбтэрүүлдэг болонхой.

Тамаралгын эхилтэр һара шахуу саг үлөө. Улаан-Үдын пристаниин уһан замшад долоон жэлэй зургаадахи жэлэй туршада ашаа ехээр шэрэжэ, ажалдаа һайн үрэ дүнгүүдые туйлахаар бэлэн болонхой.

Д. Балданов.

Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын завод. Электрозаһабарилгын цехэй вагоной электрооборудованиин бригада һара соо 34 вагониие электрооборудованяар хангахын орондо 90 вагониие гаргана. ЗУРАГ... коммунис ажалай ударни... мунист Харитон Трифо... гоной электрооборудовани... галтын стенд үзэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ...

Хэблэлэй шэнжэлэл

БЭШЭХЭҺЭЭ ГАДНА, ЭМХИДХЭХЭ ХЭРЭГТЭЙ

...ухаанай, түрүү дүй дүршэлтануудые үйлэдбэридэ ...гаашэ юрын хэрэг бэ... мүнөө үе сагай шухала ...удай нэгэн мүн. Энээниие ...хүсэтэй болгохо хэрэгтэй ...тиин ЦК-гай февралиин ...дээрэ заагдаһан байна.

...лаар «Ленинэй туг» газе...удаһануудые ираад үзэхэдэ, ...дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ ту... бэшэдэг байна. Энэ жэ...һээ хойшо тус газетэ гол ...иин эди шэди хүдөө ажа...глаха тухай ехэнхидээ бэ...байна. Жэшээнь, хэмэл һү ...болохо, агрохимиин һурал...ай, эндэ һурагшадта туһа...болгон хэдэ хэдэн статья...ги утэгжүүлгэ газарай хүрь...рүүлхэ тухай мэргэжэлтэ...шэлнүүд, статьянууд толи... Хэмэл һү бэлдэхэ тухай, ...ородог зүйлнүүдые заажа, ...най удха шанар тухай эн...теринарна врач Е. Щерба... статьянуудые уншанабди. ...хойшо һара шахуу болоод, ...дахин энэ асуудал тухай... «Хэмэл һүые малай фер... хэрэглэе» гэһэн түрүү бэ... толилбо. Энэ шэнэ онол ...малай фермэнүүдээр дэлгэр... тухай Худэриин сов... 1-дэхи отделениин зоотехник ...ренников иигэжэ бэшэнэ:

...туғалнуудые хэмэл һүөөр тэ... болохо юм гэжэ хэн мэдэ...шааб. Иимэ һүнэй аша ту... байһые түрүүшээр үнэн...тэй байгдаал. Тиигээд цент... фермэдэ нэгэ центнер хэ...һү бэлдэжэ, туғалнуудтаа ...ахилхадаа тэрээнэй аша...туһатай байһые ойлгожо эхи... Хэмэл һүнэй ашаар ган...лэ 1-дэхи фермэдэ 20 ...р һүн алмагдаа бшуу». ...һүнэй аша туһатай, үнэ-дэй һү алмаха арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн байһаниинь арсашагүй.

Агрохимиин ралсалда туһаламжа болгон мэргэжэлтэд-агрономуудай хэдэ хэдэн статьянууд толилогдонхой. Зүбшэл заабари үгэхэһөө гадна, эдээнэй зариманиинь түрүү дүй дүршэл дээрэһээ бэшэһэн, һонирхолтойшье, туһатайшье статьянууд байна. Жэшээнь, «аммиагай уһан—аша үрэ ехэтэй азотно утэгжүүлгэ мүн» гэһэн Буряадай туршалгын станциин директор нүхэр Стрелковой статья хүдөөгэй ажалшадта, илангаяа газар тарияаланда ажаллагшадта онсо ехэ удха шанартай, ехэ туһатай байханъ лабтай. Иимэ үтэгжүүлгын һайн байһыень бодото жэшээ дээрэһээ тодорхойлон, эрдэмтэ зохихо тайлбари үгэжэ, тобшолол хэнэ. Тарияашад-механизаторнууд энээн сосһоо ехэ юум ойлгожо абаханъ дамжаггүй. Гадна энэмнай газар тарияалангые ашаг ехэтэй болгохо арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн ха юм даа.

Газар тарияаланда тэжээлтэ зүйл —үтэгжүүлгэ оруулжа, ашаг ехэтэй болгохын тулада химиин эди шэди хэрэглэхэ тухай бэшээд, ганса энэ асуудалаар дашуураад байнгүй, харин газетэ ороо һо тарияанай ургаса дээшэлүүлхэ бусад арга боломжонууд тухайда уншагшадтаа һануулжа байдагынь һайшаалтай. Энэ талаар Буряадай АССР-эй габьяата агроном, «Погранична» совхозой 1-дэхи отделениин тракторно-тарияан ажалай бригадын бригадир Н. Кудиновагай «Бүхы юумэндэ нэгэ хэмжүүрээр хандажа болохогүй» гэһэн статья саг соогоо гаргагдаһан, гол шухала асуудал табиһан байна. Баялигай эшэ үндэһэн болохо газар эдлэхэ, агротехникын заабари ухаансар ёһоор хэрэглэхэ тухай энэ агроном бэшэхэдээ хүдөөгэй ажалшадай, илангаяа хүтэлбэрилэгшэдэй, агрономуудай бодожо үзэмөөр асуудалнуудые табина. Үйлэдбэриин нэгэ һалбариие ударидажа ябаһан энэ мэргэжэлтэ ажал хэрэгтээ ухаансар ёһоор хандадаг, туршалга хэжэ, ургаса дээшэлүүлхэ тухай олон бодомжонуудые толгой соогоо мухарюулжа ябадаг хүн байна.

«...Агротехникэ зүбөөр хэрэглээ һаа, ямар газарта ямар түрэлэй ургамал тарихада ехэ ургаса үгэхэб гэжэ мэдэдэг һаа, манай элһэлигшье хүрьһэтэй газарһаа бараг һайн ургаса абажа болоомоор гээд олон жэлэй туршалга, ажаглалта харуулба. Ондоогоор хэлэхэдэ, тарияашан хадаа ажалдаа бодомжотойгоор хандаха «дээрэһээ» захиралта заабари хүлеэгээд һуухагүй, туршалга, ажаглалта хэхэ ёһотой» гээд нүхэр Кудиновагай статья соо уншанабди.

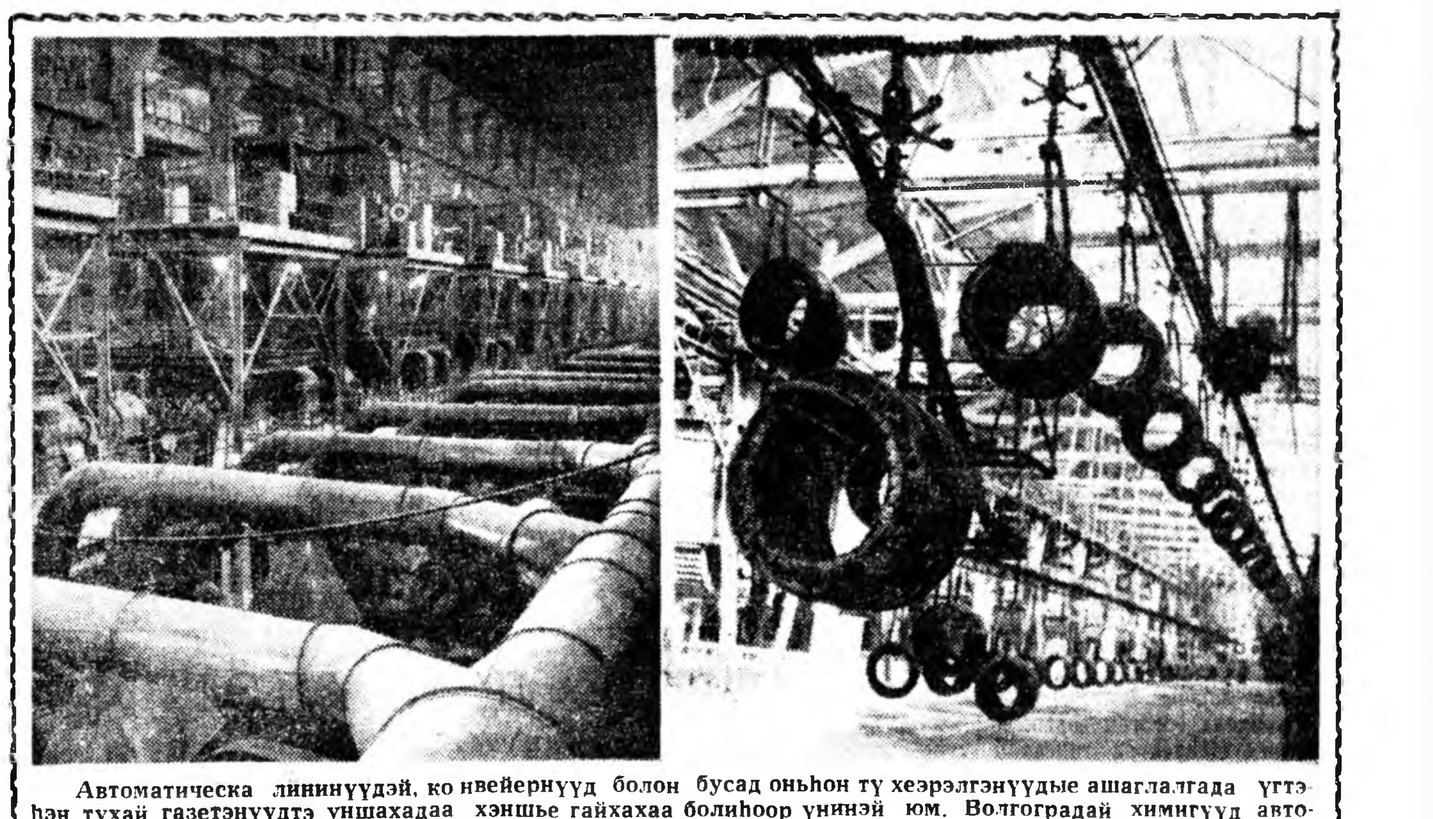
Участок бүхэнэй онсо өөрсэ шэнжэ, илгаае хараадаа абажа элдүүрилхэ, тарилга хэхэ тухайда өөһэдынгөө ажал хэрэг дээрэһээ баримталан автор харуулна. Бригадынгаа ажалай дүй дүршэл харуулхатаяа хамта нүхэр Кудинова агротехникын талаар ехэ туршалга, ажаглалта хэһэн тухайдаа тобшолон бэшэһэниинь ехэ һайн байна. Энэмнай доторойнгоо арга боломжо хүсэдөөр хэрэглэжэ, тарияанай ургаса дээшэлүүлхэ тухай хүнэй анхарал хандуулһан статья мүн. Юуб гэхэдэ, хүдөө ажахыда газар тарияаланда хими, минеральна утэгжүүлгэ хэрэглэхэ тухай ехэ хөөрэлдөөнэй һүүлээр минеральна утэгжүүлгэ үгэгты, тиигээл һаатнай тарияанай дэлгэр баян ургаса абтаха гээд хэлэхэ зонууд олдожо магад. Иимэ бодолые буруушаахаһаа гадна, энэ статья агротехникын арга боломжо хэрэглэ гээд тарияашан бүхэндэ үнэншэмөөр, эли тодоор, бодото ажал дээрэһээ ойлгуулна.

Газар тарияаландахи энэ гол шухала асуудалаар дэлгэрэнгы хөөрэлдөө саашань үргэлжэлүүлхэ аабза гээд һанамаар байгаа. Теэд юундэшьеб, редакци энэ һайн хэрэгээ саашань үргэлжэлүүлбэгүй. Агроном Н. Кудиновагай статья байгша оной февралиин 9-дэ толилогдоо. Тэрээнһээ хойшо газар эдлэхэ тухай нэгэ ехэ гэгшын статья үгөөшье һаа, онсолон агротехникэ бодомжотойгоор хэрэглэхэ тухай нэгэшье материал газетэдэ гараагүй.

Юрэнхыдөө «Ленинэй туг» газетэ эрдэмэй, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ тухай яһала бэшэдэг, бараг бараг статьянуудые газетынгээ хуудаһануудта толилдог байна. Гээшье һаа, энэ асуудалаар бултa һайн гэхын аргагүй. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин түрүү дүй дүршэлэй бусад шухала асуудалнуудые анхаралһаа алдана ха гээд һанахаар. Жэшээнь, манай эндэхи эрхэ байдалда үбһэ ногооной ургаса дээшэлүүлхын түлөө тэмсэл һуладуулжа боломоор аал? Луговодуудай хүдэлмэри тухай газетэ халта бэшээд лэ гарана. Энэ тэрэ суглаан тухай бэшэгдэһэн материал соо сабшалан тушаа хэлэгдэнэ. Теэд үнэхөөрөө баян дүй дүршэлтэй луговодуудай онол арга тухай ухаатайгаар, хүнэй һургаал абамаар бэшэһэн статья газетын хуудаһанда олдоногүй. Гэн гэхэдэ, Хяагтымнай управлени хадаа энэ талаар эгээл суутай, ёһото мастер-луговодуудай эхэ нютаг байха.

Газетын үшөө нэгэ дутагдал тухай дурдая. Сэлэнгын колхозууд, совхозууд анханда үүлтэртэ эбэртэ бодо малай гуламта байһан гээшэ. Эндэмнай сдоол мүнөөхи һайн үүлтэрэй, һү ехэтэй үнеэд үдэдэг байһан. Теэд эдэ үүлтэртэ малай фермэнүүд тухай газетэ оройдоо бэшэнэгүй.

Энэмнай мүн лэ хараанһаа алдажа болохогүй асуудал ха юм.

Автоматическа лининүүдэй, конвейернүүд болон бусад оньһон түхеэрэлгэнүүдые ашаглалгада үгтэһэн тухай газетэнүүдтэ уншахадаа хэншье гайхахаа болиһоор үнинэй юм. Волгоградай химигүүд автомадуудаар хүсэдөөр зэбсэглэгдэһэн бүхэли предприятиие һаяхан ашаглалгада үгөө. Волжско химическэ комбинадай түрүүшын предприяти—шиинын завод продукци үгэжэ эхилээ. Хэдэн зуу мянган автомобильна шиинэ болон камернуудые ороной автоажахынууд Волжско химигүүдһээ абаха байна. Зураг дээрэ: зүүн гарһаа— түүхэй резинэ бэлдэн гаргадаг автомадуудай цех. Баруун гарһаа — түрүүшын хабсаралгын цехэй конвейер.

ТАСС-ай фотохронико.

Һонин словарь

Москвада хэблэгдэжэ гараһан «Ород-буряад хэлэнэй тобшо словарь» (Ц. Б. Цыдендамбаев М. Н. Имехенов хоёр зохёобо, 1962 он) нёдондо манай республикын номой магазинуудта ороһон байна. Энэ ном тухай һанамжаяа тобшохоноор бэшэхэдэ иимэ.

Тус словарь найман жэлэй болон дунда һургуулинуудта ород хэлэ шудалхада туһаламжа болохо зорилготой. Тиин һургуулида зорюулһан ород-буряад хэлэнэй иимэ тусгаар словарь түрүүшынхеэ толилогдобо гэжэ эгээн эхиндэ тэмдэглэмээр байна.

Мүнөө үеын ород литературна хэлэнэй үргэнөөр хэрэглэдэг олохон юрын үгэнүүд, ниитэ-политическэ, наука, техникын болоод хүдөө ажахын нилээд олон терминүүд тэндэ оруулагданхай. Тиихэ зуура, илангаяа һурагшадай уншадаг хрестоматинуудай, һургуулида үзэдэг предмедүүдэй үгын һанда гол анхарал хандуулагдана. Тиимэһээ уншаһан бүхы номуудайнгаа удхые зүбөөр ойлгожо абаад, буряад һурагшадай ород хэлэндэ улам мэргэжэхэдэнь тус словарь туһа дүхэм болоожо үгэхэ байна.

Һурагшадай ойлгоходо бэрхэтэй бэрхэтэй үгэнүүдэй, мүн ниитэ-политическэ болон научна зарим терминүүдэй удхые буряад хэлэн дээрэ тобшохоноор тайлбариһаниинь һайшаалтай. Жэшээ болгожо удаадахи баримтануудые харуулаябди: **агротехническэ (хүдөө ажахын ургамалнуудые ургуулха арга онол тухай заабари); бактерия (харагдашагүй хүмхи жэжэхэн аад, амида шанартай юумэнүүд); баллада (домог ульгэрэй гуримаар найруулжа бэшэһэн шүлэг); грач (хирээнүүдэй түрэлэй, алагтууншуу шубуун)** г. м.

1954 ондо М. Н. Имехенов, Ц. Д. Гыбиков, Д. Ч. Чернинов гурбанай зохёожо, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Ц. Б. Цыдендамбаевай редакцилһан хүхэ гадартай «Ород-буряад-монгол словарь» баһа Москвада хэблүүлэгдээд гараа һэн. Энэ словарь илангаяа тэрэ үедөө (табяад онуудта) оршуулагшадта ехэ туһатай байһан юм. Нэгэтэ һаяшаг «Буряадай залуушуул» газетын редакцида ороходомни, нилээд үнгэгдэшэһэн хуудаһануудтай, хүхэ гадартай тэмо словарь оршуулгашадай стол дээрэ байгаа һэн. Энээниие хараад, «Ород-буряад-монгол словарь» оршуулгашадта мүнөөшье хүрэтэр туһа хүргэһөөр юм байна гэжэ бодоо һэм. Гэбэшье, аяар арбан жэлэй урда тээ гараһан энэ словариин нилээд хуушарһаниинь эли ааб даа. Һүүлэй жэлнүүдтэ оршуулгыншье хэрэг урагшаа ябаа, олон тоото шэнэ үгэнүүдшье бии болоо хаям. Тиимэһээ «Ород-буряад хэлэнэй тобшо словарь» дотор үнинэй хэрэглэгдэдэг үгэнүүдһээ гадна, мүн һүүлшын үедэ бии болоһон «космодром», «космонавт», «ракетоноситель» мэтын шэнэ шэнэ үгэнүүдэй тайлбарилагдан үгтэһэниинь һайшаалтай. Түрүүшын словарьта «бригада» гэжэ үгэ тушаа «поездын бригада», «тракторна бригада» гэхэ мэтын лэ жэшээнүүд байгша һэн. Харин шэнэ словарь «коммунис ажалай бригада» гэхэ мэтын шэнэ үгэнүүдые тайлбарилна. Түрүүшын словарьта «идеология», «идейный» гэхэ мэтэ үгэнүүд тэрэ зантаараа бэшэгдэдэг байһанаа, «Тобшо словарь» соо тиимэрхүү үгэнүүд тус тустаа «үзэл суртал», «үзэл суртатай» гэхэ мэтэшэлэн буряадшалагдаад оршуулагдаһаниинь зүйтэй.

«Тобшо словариин» тон һайн талань гэхэдэ, элдэб грамматическа тэмдэгүүд олоор табигдажа, ород үгэнүүдынь нилээд дэлгэрэнгыгээр тодорхойлогдоно. Эсэстэ, энэ номой ара тээнь Д. К. Кипманэй бэшэһэн «Ород хэлэнэй грамматикын таблица» хабсаргагданхай. Эдэ бүгэдэнь ород хэлэ үзэдэг хүнүүдтэмнай ехэ хэрэгтэй байна.

Үгэ тайлбарилгын талаар энэ словариин иимэ нэгэ дутагдалые тэмдэглэмээр. «Инициатива», «начинание» мэтын ород үгэнүүдые «үүдхэл», «үүсхэл» гээд тэндэ оршуулна. Тиихэ зуура, үгүүлэгдэхэ, бэшэгдэхэдээ адлирхуушье һаа, удхынгаа талаар ондо ондоо «үүсхэл», «үүдхэл» гэһэн үгэнүүд «Ород-буряад хэлэнэй тобшо словарь» дотор илгаруулагданагүй. Жэшээнь, иигэжэ тэндэ бэшээтэй: **инициатива** үүсхэл, үүдхэл (182-дугаар хуудаһанда), **хорошее начинание** һайн үүдхэл (270-дугаар хуудаһанда). Зүгөөр, дурсагдаһан эдэ хоёр буряад үгэнүүдые манай оршуулгашад, журналистнууд тон илгаатай гэжэ тоолоод, һайн юумэ хэхые — «үүсхэхэ», муу юумэ хэхые — «үүдхэхэ» гээд үнинэй илгаруулдаг. Жэшээлбэл, ородоор «ценный почин» гэжэ байгаа һаа, «үнэтэ үүсхэл» гээд, харин «поджигатель войны» гээшые «дайн сэрэг үүдхэгшэд» гэхэшэлэн оршуулдаг зүб заншал бии юм. Баһа нэгэ дутагдал. Номой гадар хуудаһан дээрэ словарь соо 13500 тухай үгэ бии гэһэн аад, тээ саанахана ошоод (17-дугаар нюурта), юрэнхы асуудалнууд тухай хэлэхэдээ, словарь соо 12000 тухай үгэнүүд багтан оронхой гээд бэшэхэдэнь, алиниинь зүб юм гэжэ маргамаар болоно.

Юрэнхыдөө «Ород-буряад хэлэнэй тобшо словарь» яһала һайнаар зохёогдоо гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Ц. БУДАЕВ.
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Социалис оронуудаар

СОВЕТ КУЛЬТУРЫН УНИВЕРСИТЕТ

...ршава, (АПН — Арпресс). ...ын хуушанай университет-город—Краковта баһа нэгэ һургуули һаяхан нээгдэбэ. ...-советскэ хани барисаа-... Вүлгэмэй үүсхэлээр эндэ «...культурын университет» ...улагдаа. Энээндэ хоёр жэл ...уралсаха юм. Университет-...удентнэр СССР-эй түүхэ ...ород хэлэ шудалха талаар ...нүүдые шагнаха, совет ...мко болон эрдэм ухаанай ...алтатай танилсаха байна. ...уралсалайнь программа до-... Совет ороной арадуудай ...айханай болон соёлой асуу-...удта ехэхэн анхарал хан-...даха болоно.

...аков хотын хэдэн зуугаад ...шэнэ университедтэ ...һуралсахые хүсэн мэдүүл-...баа.

1 МИЛЛИАРД 500 МЯНГАН КРОНОЙ АЛМАЛТА

...РАГА, (АПН — Прагопресс). ...словакиин научно-техничес-...лгэмдэ 150 мянган ухаалан ...шод болон уралан нари-...гшад тоологдоно. Өөһэдынгөө ажалай сүлөө сагые уралан нарижуулгын хэрэгтэ зорюулдаг хүнүүдые алишье предприяти, лаборатори бүхэндэ харахат. Эдэнэртэ бүхы дэлхэйн оронуудһаа 9 гаран миллион патентнэ захилга хадагалжа байдаг патентнэ литературын Түб библиотекэ угаа ехэ туһаламжа үзүүлдэг байна. Гансахан үнгэрэгшэ жэл Чехословакиин уралан нарижуулагшадай оруулһан дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар тус ороной арадай ажахыда миллиард хахадһаа үлүү кроной алмалта хэгдэһэн байна.

1970 ОНОЙ ТҮСЭБӨӨР

УЛААН-БААТАР, (АПН). Монгол орондо шофёрой мэргэжэл ехэ хүндэтэй. Үбэлдөө 40 градус хүйтэн, зунай сагта ами бүтэмэ халуун уларилтай энэ орондо ашаанай машинын жолоо барижа ажаллаха гээшэ тиимэшье хүнгэн хэрэг бэшэ даа.

Хобдын автобаазын машинын жолоошо Г. Бато-Эрдниин нэрэ бүхы орон дотороо алдартай юм. Энэ жолоошон 1962 ондо ажаллахадаа дүрбэн жолоошын ажалай нормо дүүргэжэ, нүхэдэйнгөө дунда түрүү һуури эзэлээ бэлэй. Мүнөө Бато-Эрдни 1970 оной түсэбөөр ажаллана.

«КОФИИН НААДАН»

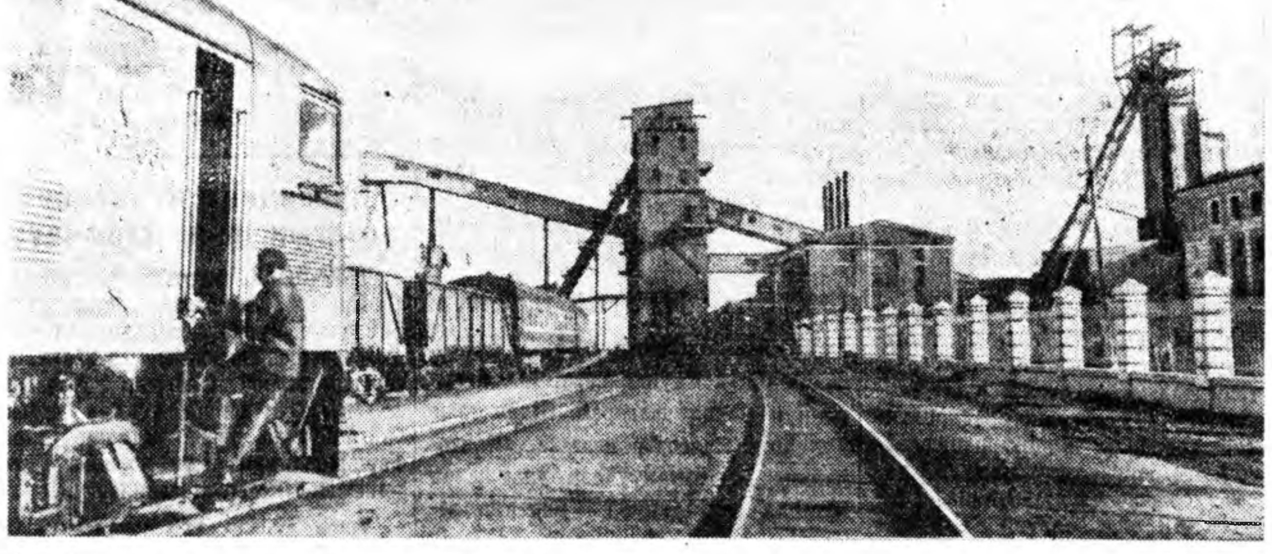
Кофиин ургаса хуряалга — Кубын хүдөө ажахын шухала кампани. Кофе ургуулдаг плантацинуудай оршодог уулын районуудта хүдэлмэришэд, алба хаагшад, студентнэр болон һурагшадһаа бүридэһэн һайн дуранай бригаданууд ажаллахаяа ошодог юм. Тэдэнэр тарияашадта туһална. Мүнөө хуряалгын хүдэлмэри дүүрэхэ ойртоо. Хуушан заншалай ёһоор хуряалгын хүдэлмэри дүүргэһэнэй баяр — «Кофиин наадан» Ориенте провинцида мартын 15-һаа эхилээд долоон хоногой туршада болохо юм. Нааданай эсэстэ эрхим кофе хуряагшые, мүн ажал дээрэ шалгараһан эгээл сэбэрхэн басагые «Кофиин Одон» болгон һунгаха байна.

Энэ үедэ кофе хуряагшадай үмэнэ жэнхэни болон һайн дуранай артистнар наада гаргана, спортсменүүд өөһэдынгөө шадабари мэргэжэлые харуулна, элдэб янзын урилдаан, мүрысөөнүүд болоно. Эмниг мори, амба сар, буха һургаха мэтын һонин зугаа болоожо байха юм.

«Кофиин наадан» — ургаса хуряалга дээрэ габшагайшалан ажаллаһан тарияашадай ашата амаралта мүн болоно.

В. Машкин, (АПН).

Гавана.

...нгол Арадай Республика-...үлуу нүүрһэн элбэг юм. ...-Баатар шадарай «Налай-...питальная» гэжэ шахта-...ал бүхэндэ 600 мянга ша-...тонно түлишэ малтан аб-... Аха дүү оронойнгоо ...э малтан абадаг промыш-...ленностьда Советскэ Союз ехэ ...ламжа үзүүлдэг. Монголой ...тануд мүнөө үеын түрүү ...хнээр хангагданхай. Зураг ...: «Налайха-Капитальная» ...шахта.

...К-гай — ТАСС-ай фото.

Тобшохоноор

⊙ Экономическа Харилсан туһалалсалгын Соведэй һанамжа дурадхалнуудай ёһоор ГДР-эй болон Болгариин гүрэнэй түсэблэлгын комиссинуудай делегацинууд Берлиндэ уулзаа. 1970 он хүрэтэр хоёр ороной хоорондо экономическа, научно-техническэ харилсаа /холбоо байгуулха асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

...нээниие уншаад, ...өө нэбтэрүүлэгты

...ҮДӨӨ АЖАХЫН продукт-...нуудые улам саашадань эл-...бэг болгожо, оронойнгоо ...тумэниие эдеэ хоолой зүйл-...ээр, промышленностиие түү-...лэлээр гүйсэд дүүрэн хан-...гаһан партиин эрилтые ой-...сагта бэелүүлхэ зорилго-...р колхоз, совхозууд дото-...о али бүхы арга болом-...жуулан тэмсэжэ байһан үе-...

...голой эхиндэ шахуу ха-...үндэр нютагуудта оршодог ...«Байкал» колхозой гол ...и—мал ажал болоно. Тии-...зүүһа мал үсхэбэрилгэ, ...ашаг шэмын дээшэлгэ ...тэжээлһээ дулдыдаха ... Гэбэшье манай эндэхи ...лиин байдалһаа болоожо үб-...гаар абтадаг, бүхы жэ-...э хэрэглэлые 15—22 про-...хангадагбди.

...имэһээ үбһэ ногооной ...дээшэлүүлхын түлөө тэм-...зураа, тэжээлээ арьбадха-...туһатай ондоо арга боломжо ... эхилһэн зэргэтэйбди. ... Утаата болон Далахай ню-...ын урдань малдаа аарса, ...(сагаа) эдюулжэ, тэжээдэг ...эй байһан. Тэрэ аргые ...һаа һаа ямар юумэ ааб ...бодол түрэжэ, туршаад ...лсэһэн байгаабди. Теэд ...арса, бозо эдижэ дадахадаа, ...энээндэ ехэ дуратай ... байгаа.

...ХАМДА СЭНТЭЙ ТЭЖЭЭЛ

...АРСА, бозо малда 1961 он-...һоо бэлдэжэ, эдюулжэ оро-... Хэнэйшье мэдэһээр, урда ...хүнэй хоолдо гэжэ бага ...аарсан дарагдадаг байгаа. ...аарса хэдэг, машиндаһан һүн ехэнхидээ хэндэшье хэрэггүй хосордог, газар уруу хии адхагдадаг, үгышье һаа—үмсынгөө гахайда колхознигууд эдюулдэг һэн. Харин тэрэ жэлһээ хойшо машиндаһан һүн аарса даралгада сүм хэрэглэгдэдэг болоо.

ТҮРГЭН ТҮЛЖҮҮЛХЭ, ТАРГАЛУУЛХА АРГА

Захааминай аймагай „Байкал“ колхоздо аарса, бозо (сагаа) малай тэжээлдэ хэрэглэдэг болоһон дүй дүршэл тухай

Аарса, бозо гуримтайгаар, ехээр бэлдхэхын тула һү машиндадаг хоёр пунктын хажууда аарсанай тусхай «завод» түхеэрбэбди. Тэрэшэлэн холуур таһархай байдаг һү һаалиин гүүртэ бүхэндэ аарса бэлдхэлгэ эмхидхэгдэһэн гээшэ.

1962 ондо аарса хэхын тулада 2840 центнер машиндаһан һүн гаргашалагдажа, хамтадаа 710 центнер аарса, бозо, 1963 ондо 1100 центнер аарсан абтаба. 1962 ондо абтаһан бүхы аарсанай сэн 646 түхэригтэ гэхэ гү, али центнер аарсан 91 мүнгэтэ болоһон. 1963 ондо центнер аарсанай өөрынь үнэ 1 түхэриг 25 мүнгэтэ байгаа.

1962 ондо абтаһан аарсые тэжээлэй единицэдэ оруулбал, 350 центнер концентрадтай адли болоһон. Иимэ хэмжээтэй концентрат худалдан абаха, нютагаа асархадамнай 3150 түхэригтэ (нэгэ центнерынь 9 түхэригтэ) болодог. Иигээд байхадаа **710 центнер аарса бэлдхэхэдээ колхоз 2504 түхэриг мүнгэ алмаһан** жэшээтэй болоно. Гадна аарсамнай шэмынгээ талаар концентрадһаа һураггүй шанартай байна. Энээн дотор һүнэй шэмэтэ белок (казеин) бии байдаг. Энэ хадаа гашалһан һүнэй эһээбэриһээ бүридэһэн продукт болоно бшуу.

ААРСЫЕ МАЛАЙ тэжээл болгон хэрэглэхэдэ, һү худалдалгые дээшэлүүлхэ арга олгоно. Жэшээнь, 1960 ондо абтаһан бүхы һүнэйнгөө 89 процентыень гүрэндэ тушааһан һаа, **аарсаар мал тэжээдэг болоод байхадаа, 1962 он соо гүрэндэ тушаагдаһан һүнэй процент 99-дэ, 1963 ондо 98-да хүрэһэн зэргэтэй.** Ушарынь юуб гэхэдэ, тугалда аарса, бозо уулгадаг болоһонһоо хойшо машиндаагүй үдхэн һүн тэрэ хэрэгтэ тон багаар гаргашалагдадаг болоо бшуу.

Тэлижэ хүхүүлдэг үнеэндэ табигдаһан тугалай гурба һаратай болоод байхада эхэһээнь тэһалжа, аарсаар тэжээхэдэ һайн. Иигэжэ тугалнуудые тэлижэ хүхүүлдэг үнеэдэй тооё олоор хороожо, һү һаалиин оросо дээшэлүүлхэ арга олгогдоно. Тиихэдэ аарсан гээшые жэлэй дүрбэн сагта ходо хэрэглэжэ байха аргатайбди. Юундэб гэхэдэ, тэрэмнай хүрэхэдөө хүлдэдэггүй, халуунда үжэдэггүй продукт ха юм.

ААРСА ЯАЖА БЭЛЭДХЭХЭБ?

МАНАЙ КОЛХОЗОЙ һү машиндадаг 2 пунктын хажууда гурбан таһагтай гэр баригданхай юм. Нэгэдэхи таһагынь дотороо дулаан. Тэндэ машиндаһан һүн эдүүлэгдэжэ, гашалгагдажа, айраг болодог зэргэтэй. Удаадахи соонь айраг бусалгагдажа, бозо (сагаан) болодог. Гурбадахи соонь аарсаяа хадагалдагбди. Тэндэ байхадаа аарсанай шара шүүһэн гоожожо дууһадаг шуу.

Машиндаһан һүн түрүүн тогоон дотор бусалгагдадаг. Тиигээд тэрэнээ модон боошхонууд соо эюулжэ, 2—3 үдэрэй туршада дулаан газарта байлгажа гашалгадаг, эһээдэг. Эдэһэн һуеэ манай эндэ тараг гэжэ нэрлэдэг. Тарагаа 2—3 үдэр байлгаад, һүүлээрнь ехэ тогоон соо хэжэ, 3—4 часай туршада агшууртарнь бусалгадаг байна.

Тиигэжэ бусалһан зүйлые манай эндэ бозо гэжэ нэрлэдэг. Зүүн хори буряадууд энээниие сагаан гэтэг хаш. Энэ бозоёо урдань үйһэн торхо соо, мүнөө тусхай хайрсаг соо эюулдэг гээшэ. Зүгөөр аарсанай гутахагүйн тула, шара уһанайнь гоожожо, дунда орохо бүридэнь шэнэ бозоор дүүргэжэ байха хэрэгтэй. Хүйтэнэй аминай ороходо хайрсагтай (горхотой) аарсан хүрэжэ эхилдэг.

Аарса бэлдэлгэн өөрсэ, ондоо, ойлгожо ядахаар технологитой юумэ бэшэ ха юм. Буряад зон хэр угһаа хойшо сагаан эдеэ болбосоруулхадаа бэрхэшүүл, нютаг нютагта айраг, сагаа, аарсаар хоол хэжэ, ажаһуудаг байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ энээн тушаа үлүүсэ олон юумэ бэшэһэнэйшье хэрэггүй гэжэ бодоноб.

ШЭМЭ ЕХЭТЭЙ ТЭЖЭЭЛ

ААРСА МАЛАЙ тэжээлдэ нэмэдэг болоһон ушар тухай, тэрэнэй һайн талыень эндэ зарим тэды тэмдэглэхэ зорилго табигдана. Үнгэрһэн 1962—1963 онуудай туршада тугал, бурууннуудта, шадал тэнхээгээ бууpaһан үнеэд болон шэнэ түрэхэ гунжадай тэжээлдэнь аарса холижо үгэдэг байгаабди. **Аарса эдиһэн мал түргөөр хүсэ шадал ородог, мяхажажа эхилдэг байна. Жэшээнь, тугалнууд үбэлэй сагта сүүдхэдээ 650 грамм хүрэтэр шэгнүүрээ нэмээдэг юм.** Туранхай үнеэд саг дары һайжаржа, һү орожо захалдаг.

Үбэлдөө һайса аарса эдиһэн буруунууд хүхэ ногоон дээрэ гарахадаа 1200 грамм хүрэтэр шэгнүүрээ нэмэдэг гээшэ. Сэхынь хэлэхэдэ, аарсанай ашаг шэмэ абаһанай хүсөөр малнай һайса мяхажаһан, тиигэжэ 1962—1963 онуудай үеэр гүрэндэ тушааһан ухэрнүүднай 250—300 килограмм татаһан байна. Манай эндэхи үхэр мал нютагай үүлтэрэй, жэжэхэн юм. Тиимэһээ урдань иимэ ехэ шэгнүүртэй болгохо бэрхэтэй һэн.

Аарса, бозын малда ямар нүлөө үзүүлдэгые лаб батаар тодорхойлхын тула бидэ үйлэдбэриин тусхай туршалга хэһэмди. Тиихэдээ аарса, бозо гансахан тэжээлэй талаар шэмэтэй бэшэ, мүн залуу малай хотын гэдэһэ доторойн алибаа үбшэнүүдые үсадхаха талаар ехэ туһатай байшоо.

ТУРШАЛГА ТУХАЙ хэлэхэ болоо һаа иимэ. 1962 ондо Зуһалан гэжэ гүүртын февраль, мартда гараһан 29 тугал таһалжа абаад, апрельһээ июль барагдатар комби-тэжээлтэй холижо, үдэр бүри тус тустань 3—5 килограмм бозо эдюулдэг байгаабди. 25 толгой ондоо бүлэг тугалнуудта энэл үе соо тэрэл хэмжээнэй тараг (айраг) эдюулээбди. Бэшэ тэжээлынь аб адли байгаа.

Тэдэ 2 бүлэг тугалнуудай тэжээлэй рациондо 1,5 литр үдхэн һүн, 200 грамм концентрат, 15—20 килограмм үбһэн гү, али ногоон ородог байгаа. Зүгөөр нэгэ бүлэгтэнь бозо, нүгөөдүүлдэнь тараг (тус бүридэнь 3—5 килограмм) үгтэдэг һэн. Эдэниие тэжээлэй единицэдэ оруулбал 6,12 килограмм тухай болодог.

Туршалга юу харуулааб гэхэдэ:

Бүлэгүүд	толгой	Түрүүшын шэгнүүр (нэгэ толгой)	Сүүдхэ бүхэнэй дунда зэргын нэмэсэ: апрель	май	июнь	июль	энэ үедэ сүүдхын нэмэсэ	Һүүлшын шэгнүүр (нэгэ толгой)
Бозоор тэжээгдэһэн	29	40	490	450	560	560	502	102
Тарагаар тэжээгдэһэн	25	39	280	300	325	450	339	79

Энээн тэрэһээ хараад үзэхэдэ, аарса, бозо хадаа миил машиндаһан гү, али эдэһэн тиимэ һүндэ орходоо нилээд ашаг шэмэтэй болоно бшуу. **Аарса, бозо эдиһэн тугал 4 һара соо 62 килограмм нэмэжэ, тэрэнэй килограмм бүхэндэ 5,7 кг. тэжээлэй единицэ гаргашалдаг, килограмм бүхэнэй өөрынь үнэ 68 мүнгэтэ болобо.** Тиихэдэ нүгөөдэ бүлэгэйнь тугал бүхэн 40 килограммаар нэмэжэ, килограмм нэмэсэ мяханда 8,8 кг. тэжээлэй единицэ гаргашалагдаа, килограмм бүхэнэй өөрынь үнэ 88 мүнгэтэ болоо.

ААРСА, БОЗЫН шэмэ ехэтэ элдэб бодосуудаа тэжээл бодбосоруулдаг малай хото, гэдэһэн, гүзээн доторхи шүүһэ, үнгэртэ хүсэ оруулдаг, тэдэнэй бүридэлые улам һайжаруулдаг байна. Тиимэһээ элдэб эсын үбшэ хамшагһаа илангаяа тугал хамгаалха һайн арга болоожо үгэнэ. Аарса, бозо малай тэжээлдэ нэмэдэг болоһонһоомнай хойшо тугал, буруунуудай шэшэхэ, гарьдаха, тэрээнһээ болоожо **залуу малай гарзалха ябадал огто зайсуулагдаа.** Һүүлэй хоёр жэл соо абтаһан 2200 тугалһаа доторой үбшөөр үбдэжэ нэгэшье толгой хосорооогүй.

1962 онһоо хойшо хуурай аарса хурьгадта эдюулдэг дүршэлтэй болообди. Тэрээнһээ хойшо элдэб үбшэндэ дайрагдажа, хурьгадай үхэхэ ябадал мүн лэ оройдоо үзэгдэхэеэ болёо. **Мүнөө 100 эхэ хонин бүриһөө 88—95 хүрэтэр хурьга түлжүүлдэг болонхойбди.**

Аарса, бозын ашаг үрые таниһан манай колхозой малшад энэ продуктаа улам ехээр үйлэдбэрилдэг болое гэжэ артелиин правлениин, парторганизациин, мүн мэргэжэлтэдэй үмэнэ эрилтэ хэзээ хэзээнэйхиһээ нэтэрүүгээр табидаг болонхой. Энээнһээ уламжалан, **жэл бүхэндэ эрхэбэшэ 1000 тонно аарса, бозо гаргажа байха** гэһэн зорилго манай ажахы тодорхойлбо.

М. ЦЫРЕНОВ,
Захааминай аймагай «Байгал» колхозой главна зоотехник.

Хориин һонин

ТҮЛ АБАЛГА ТҮЛЭГ ДУНДАА

Совхозой гурбадахи фермын Дыжид-Ханда Бадархановагай отарада 670 хониһоо 570 хурьган абтаад, амжалтатайгаар түлжүүлэгдэжэ байна. Ойрын үдэрнүүдтэ хонидой түрэлгэ дүүрэхэнь.

Хурьгадта һайн шанартай үбһэ, комбикорм, минеральна тэжээл үгэдэг байна.

Хонишод Норбо-Жамсо Цыбиков, сакманщигууд Бадарханова Дыма, Цыбикова Ханда, Жамбалов Владимир гэгшэдэй эбтэй коллективэй ажалай үрэ дүн тэдэнэрэй амжалта болоно.

БАЯР АСАРАГША

Үдын хэлхеэ холбооной контородо Елена Ринчинова почтальоноор хүдэлжэ эхилһээр хоёр жэл хахад болобо. Богонихон хугасаа соо Елена басаган өөрынгөө жэшээтэ ажалаараа гансахан коллектив соогоо бэшэ, мүн Баянгол һууринайхидтаа хүндэтэй болонхой. Тэрэ нэгэнтэ бэшэ Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан. Нүхэр Ринчинова даалгагдаһан ажалдаа үнэн сэхээр, шударгыгаар хандадаг.

Үдэр бухэндэ тэнзэгэр хүндэ сүүмхэеэ үргэлэн, Елена «аян замдаа» гарадаг юм. Үдэр бури олохон лэ километр зай гаталагдаһан лэ байха. Тиигэбэшье Елена хүндэ ажал гэжэ нэгэтэшье гомдодоггүй. Харин тэрээниие айл бухэн баяртайгаар хүлеэжэ, асарһан баяр, ехэ һониниие уншажа, сэнгэжэ һуудаг юм.

БАРИЛГАШАД

Гусейнов Жумбали гэһэн нэрэ обог маанадта ээлүүдгүй алим жэмэстэ Азербайджаниие һануулаадхидаг. Зүб даа. Нүхэр Гусейновэй нарата Азербайджанаа Сибиртэй андалдаһаар нилээд үнихэн саг үнгэржэ байна. Тэрэ Буряад орондо саг зуура ерэһэн аад, Баянгол һууринда хододоо үлөө һэн...

Нүхэр Гусейнов дээдэ гарай модошо дархан тула, мүнөө барилгашадай бригадые толгойлно. Бригададань уран гартай шииpaг шамбай 6 хүбүүд ажалладаг. Тэдэнэй нэгэн Дамбаев Жанчип болоно. Нютагаархиниинь тэрэниие «Үлгы соогоо хэбтэхэдээ, һүхэтэй танилсаһан юм» гээл дэмы хэлсэһэн байхалтгүй. Мүнөө түрэл нютагтаа Жанчип үбэл, зунгүй хониной хашаа, үхэрэй байра бариха, заһабарилха ажалда хам оролсожо, бүтээлсэжэ ябадаг.

Н. Хазуев.

ХАНИ НҮХЭДТЭЕЭ УУЛЗАЛГА

Мецедэ, Лиондо, Авиньондо, Ниццэдэ, Марсельдэ—хаана яанагүи Соведэй парламентска делегациие үнэн зүрхэнһөө хани халуунаар угтаа. Марсель ..тын мэр, Францийн социалис партиин хүтэлбэрилхы комитедэй гэшүүн, республикынгаа президентын тушаалда һунгагдахаар дэбжүүлэгдэһэн Гастон Деффер гэгшэ Н. В. Подгорный түрүүтэй манай парламентын түлөөлэгшэдые амаршалха зуураа, Советскэ Союзай туйлалтанууд тухай, амгалан тайбан байха гэһэн совет хүнүүдэй эрмэлзэлгэ тухай баяртайгаар хэлээ һэн.

Дундада далайн эрье дээрэ Сен-Рафаэль гэжэ курортно городто имагта хани халуун уулзалга болоһон байгаа.

Совет айлшадай хүрэрэжэ ерэхэдэнь, амар мэндые хүргэжэ угтаа. Тэндэхи бишыхан зал соо СССР-эй Гүрэнэй гимнын болон Марсельезын аялганууд һүр жабхалантайгаар зэдэлбэ.

Уулзалгада байлсахаар уряалтай ерэһэн хүнүүдэй дунда элдэб политическэ партинуудай түлөөлэгшэд, хүдэлмэришэд, «Франци—СССР» бүлгэмэй нютаг нютагай эмхинүүдэй гэшүүд бии бэлэй. Сен-Рафаэль городой мэр, эсэргүүсэлтын хүдэлөөндэ эдэбхитэй хабаадагша, манай ороной ехэ хани Рене Лорэн гэгшэ айлшадые амаршалаа.

Ноён Лорэн үгэ хэлэхэдээ, ингэжэ тэмдэглээ: Германиин фашизмые бута сохихо хэрэгтэ Совет Армиин гол ехэ хубитаяа оруулһаниие Францийн арад зон мартаагүй юм.

— Совет арад эб найрамдалые хэнһээшье үлүүгээр эрид шууд хамгаална гэжэ мэдэнэбди,—гэжэ тэрэ хэлээ.

Францийн урда талын энэ хотодо болоһон уулзалга хадаа Францида манайхинай хани нүхэдэй олон байһаниие үшөө дахин харуулаа.

Г. Дадьянц,
АПН-эй тусхай корр.

БУРЯАД ШҮЛЭГ ХАНХИНАА...

Һаяын үдэрнүүдтэ хүдөө ажахын институдай актова зал соо юрэ бусын үдэшэ үнгэргэгдэбэ. Юуб гэхэдэ, ерээдүйн агроном, ветеринар, зоотехник, инженернүүдэй үмэнэ түрүүшынхеэ хонгёо шангаар буряад шүлэгүүд ханхинаа бшуу.

Замбиин зулайда
Эрхын шэнээн бэетэй аад,
Эрэ хонгор дуутайлши
Энхэ һайхан Буряадни,—гэжэ тус үдэшые нээһэн ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь В. Цыбикдоржиевай жэнхэни хэлэн дээрээ шүлэг уншахадань, залаар дүүрэн сугларһан залуушуул нэрьемэ альга ташалгаар зэдэлшоо.

Эдэ нилээд хурса мүрнүүдээр эхилһэн «Буряад орон» гэжэ поэмын автор Дондок Улзытуев ендэр дээрэ гаража дохибо. Гэед тус үдэшэмнай энэ бэлигтэ поэдэй творчестводо зорюулагданхай байгаа бшуу.

Институдай комсомолой комитедэй секретарь Н. Цыциков айлшанаа амаршалха зуураа, тэрэнэй хэдэн шүлэгүүдые сээжээр уянгалаа.

Дондок Улзытуев өөрөө хэдэн шүлэгүүдээ сугларагшадай нэрьемэ альга ташалган доро уншаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **поэт Дондок Улзытуев студентнэрэй дунда.**
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Үдэшын түгэсхэлдэ хатар, ёохор удаан замхаагүй.

Буряад поэзиин хүгжэлтые соёрхуулан, энэ һайшаалта үдэшые эмхидхэһэн ВЛКСМ-эй Улаан-Үдын горкомой, институдай комсомолой комитедэй эдэбхитэдтэ талархаха хүртөө, иимэ уулзалгануудые заншалта болгохыень, бэшэ бэшэшье газарта дэмжэхыень хүсэмөөр.

Буряад шүлэгнай ханхинажал байг!

һАЙН һАЙХАН, ХАНИ ЁһОНОЙ ТУһАЛАМЖ...

— Манай проектнүүдые бэелүүлгэдэ хабаадалсахые зүбшөөһэн Советскэ Союз харилсаа холбоо байгуулха халуун эрмэлзэлгэ гаргаһан байгаа, тиигэжэ уласхоорондын харилсаануудта шэнэ хуудаһа нээгээ,—гээд Советскэ правительствые толгойлогшо Н. С. Хрущевой Арабуудай Нэгэдэмэл Республикада аяншалжа ошохоо байһантай дашарамдуулан, Каирай «Аль-Гумхурия» газетэ бэшэнэ.

Энэ харилсаа холбооной гайхамшагта һайн үрэ дүнгүүдые Египедэй газар дээрэ хаа хаанагүй хаража болохо юм. Эгээн һонирхолтой үрэ дүнгынь гэхэдэ, Асуанай үндэр хаалта болоно. Энэ барилга өөрынгөө хэмжээнэй талаар үзэгдөөгүй ехэ барилга болоно. Асуанай газар уһалалгын —элшэ хүсэнэй бүхы барилга дэлхэй дээрэхи эгээн томо гидротехническэ түхеэрэлгэнүүдэй нэгэн болоно. Мүрэнэй хаалтын гол талын үндэрынь 100 метр болодог; гидроэлектростанци 2,1 миллион киловатт элшэ хүсэ гаргадаг байха гэжэ һануулая. Энэ барилгаһаа уламжалан, 840 мянган гектар газар уһалха аргатай болохо юм.

«Асуанай хаалтые барилга национальна бэеэ даанхай байдалаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан политикын илалта болоно угэнэ... Араб арадай энэ илалта хадаа иимэ ехэ барилга бодхолгодомнай Советскэ Союзай үзүүлһэн һайн һайхан туһаламжын бодото үрэ дүнгынь болоно. Маанадта үзүүлэгдэһэн туһаламжа үнэхөөрөө һайн сэдьхэлэй туһаламжа болохо байһан дээрэһээ, ямар нэгэн эрилтэнүүдые табилгатай огто холбоогүй юм» гээд ОАР-ай президент Гамаль Абдель Насер зааһан байна.

ОАР-ай хүн зон, бусад оронуудай арадууд Нилэй эрье тээшэ эдэ үдэрнүүдтэ анхаралаа хандуулна. Угаа ехэ мүрэнэй һабые хааха бэлэдхэл Египедэй барилгашад, совет мэргэжэлтэд тэндэ хэжэ байнхай. Энэ мүрэн майн 15-да хаагдахаар хараалагдана. Мүрэниие хаахада Асуанай гидроузелай барилгын түрүүшын ээлжээн түгэсхэгдэхэ юм. Энэ хадаа 1964 ондо ОАР-ай ажабайдалда эгээн ехэ ушар болохо.

Оронуудай ондо ондоо социальна байгуулалтатай байгаашье һаа, СССР-эй болон ОАР-ай арадуудай харилсаа холбооной ямар ехэ үрэтэйгөөр бэелүүлэгдэдэг байһые Асуанай жэшээ дээрэһээ бүхы бүмбэрсэг дэлхэйн арадууд үнэншэн этигэнэ.

Нефтиин, машина бүтээлгын, электротехническэ, металлургическа, бүд нэхэлгын промышленностиин болон тэрэнэй бусад һалбаринуудай 40 гаран предприяти Арабуудай Нэгэдэмэл Республикада СССР-эй хабаадалгатайгаар баригдажа байнхай.

Антибиотигуудай болон эм домуудай завод 1964 оной гарахын урдахануур Каир шадар нээгдэһэн байгаа. Энэ хадаа Дунда Зүүн зүгтэхи, мүн Африкадахи эгээн лэ томо иимэ предприяти болоно. Энэ угаа ехэ удха шанартай. Юуб гэхэдэ, Египед мүнөө хүрэтэр бүхы шахуу эм домуудые гадаадын оронуудһаа худалдажа абадаг байһан юм. Металл отолдог станогуудай, алюминиевэ кабелиин, хирургическа зэр зэмсэгэй заводууд, нефть шанаржуулдаг завод, бүд нэхэлгын фабриканууд продукци үгэдэг болонхой. Суэцдэ нефть шанаржуулдаг 2 завод, түлишөөр хүдэлдэг электростанци, тиихэдэ 100 мянган радиоприёмнигууд болон 40 мянган телевизорнүүдые жэл бүхэндэ гаргаха радиотехническэ завод мүнөө жэлдэ ашаглалгада үгтэхэ юм. Хелуанда коксо-химическэ завод ... гада үгтэхэ юм. ... мо металлургическа ... бодхоогдохо байна. Ду... лон Дунда Зүүн ... тон томо судоверфь Але... да байгуулагдаха. Энэ... хоёрдохи хахадһаа багаха... жээнэй суднануудые бүтэ... гадаг болохо.

1964 оной эхеэр СС... хоёрой хоорондохи харил... боо хүгжөөлгэдэ шэнэ ... хэгдээ. Ниигэн булад ... гажа гаргаха заводой һуу... луанда табигдаа. Тэндэ ... жуулгын фабрика нээгд... лайда загаһа барилга ... гөөр СССР ОАР хоёрой ... харилсаа холбоо байгуулх... хэлсээн үнгэрэгшэ һарад... лагдаа.

Советскэ Союзай тех... туһаламжаар бодхогдожо... һан бүхы промышленна... приятинууд хани барисаа... ороной национальна экон... хүгжөөлгэдэ угаа ехэ удх... нартай юм. Мүнөө үгтэдэ... нэлтэнүүдэй ёһоор эдэ пре... тинууд Арабуудай Нэгэдэм... публикын бүхы национальн... мышленностиин ниитэ ... гаргадаг продукциие 1960 ... хитой сасуулбал, 15 туха... центээр, үйлэдбэриин ха... нүүдые гаргадаг һалбари... продукциие 40 шахуу ... тээр нэмээхэ юм.

—Ондо ондоо социальн... гуулалтатай оронуудай хо... хи хани барисаан, арадуу... лон хүн түрэлтэнэй золто... битайгаар хүгжэжэ байхые ... зэлгэдэ үндэһэлдэг хани ба... ямар ехэ үнэн зүрхэнэй ... шадахаб гэжэ Советскэ Со... хы дэлхэй дээрэ харуула... «Аль-Гумхурия» газетэ ... бэшэһэн байна.

А. ДЕНИСО...
(ТАСС)

„Екатеринамнай ерэбэ"...

Үбэлэй ханхинама хүйтэн үглөөгүүр шаргын шахинаан холоһоо дуулдажа, отара тээшэ нэгэ хүнэй ерэхэ харагдаба.

— Катямнай ерэбэ,—гээд хурьгашан Дуся Афанасьева гэр соохиёо өөдэнь татан сэбэрлэнэ.

Уданшьегүй библиотекарь Екатерина Федотова орожо ерэнэ. Тэрэнэй үргэлжэ оруулһан тарган сүүмхын хабхаг һэхэгдэжэ, ябта ябтаар газетэ, журнал, элдэб плакат, бэшэгүүд гаргагдана. Малшад тэрэнэй тараагдахые тэшэ ядан хүлеэһэн янзатай, Катиие хүреэлшэнэ.

— Басагад, байд гэгты. Энээнэйнгээ эхи захыень олоод орхиһуу,— гээд Катя сортоон.

«Байгал», «Огонек», «Крестьянка» журналнууд, мүн газетэнүүд хүнүүдэй гар дамжан, тэндэ сугларагшадай һанаа амараана. Малшад бухэн доро дороо, аман соогоо гүбэнэлдэн, хуудаһануудые һэхэн һаршагануулна.

Отарын хүдэлмэрилэгшэдэй сүлөөгөө таһарһан тэрэ һамбаанда нүхэр Федотова улаан булан соохиие шэмэглэн, плакат, монтаж үлгэнэ. Хараһаар байтар ханадань химиин туйлалта тухай һонин плакат, малшадай социалис мүрысөөнэй уялганууд аржыса няагдашана.

Һүүлээрнь хонишод ямар һонин журнал, газетэдэ хэрэгтэй байһанаа Катида захина. Ганса эндэ бэшэ, мүн бусад отара, гүүртэнүүд дээгүүр тэрэниие хүлеэгээшэн олон.

Екатерина Федотова Бэшүүрэй совхозой гурбадахи отделениин клуб, конторо болон фермэнүүдэй улаан булангуудые шэмэглэхэ зорилготой. «1964 ондо отделени ямар продукци абахын түлөө тэмсэнэб» гэһэн плакат бэлэдхээ.

Библиотекарь Екатерина энэ жэлдэ ямар амжалта туйлахын түлөө совхозой бүхы малшадтай хамта тэмсэн, өөрынгөө хубитые оруулалсана.

И. Ткачев.

Урaн гарта

Хубсаһа юрын хүнэй эсхэхэ, сёхо гээшэ хялбар ажал бэшэ. Тэрээндэ ехэхэн дүй дүршэл, уран арга хэрэгтэй. Дулма Хутурова оёдолшоор 25 жэл соо хүдэлнэ. Тэрэ мүнөө ажалшадай ажабайдалай эрилтые хангаха Захааминай комбинадай Цахирай таһагай оёдолой цехые даагшаар хүдэлдэг. Тиихэ зуураа оёдохо хубсаһануудые эсхэдэг юм.

Тэрэнэй эсхэжэ оёдоһон хубсаһан захигшадта хододоо тааруу, ямаршье зэмдэггүй байдаг. Тэрэшэлэн цехтэ оёдоһон хубсаһан магазинуудташье ороходоо наймаа гүйсэтэй.

Цехэй оёдолшод ажалдаа оролдосотой һайнаар хандажа, даалгабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэнэ.

Б. Шоёнов.

Табан жэлэй туршада

Мартын 23-да Буряадай ород драмын театрай байшан соо арадай дружинын байгуулагдаһаар табан жэлэй ойдо зорюулагдаһан Советскэ районой дружиннигуудай слёт болобо. Слёдто районой эрхим дружиннигууд хабаадалсаа. Тэндэ дружиннигуудай ажал тухай районой дружиннигуудай штабай начальнигай орлогшо нүхэр В. Д. Минеев элидхэл хэбэ.

Табан жэлэй туршада дружиннигууд город дотор эмхи гурим һайжаруулха талаар горитой хүдэлмэри ябуулаа. Энэ хугасаа соо олон хүн дружиннигай ажалда һайн дураараа хабаадалсаһан байна. Тэдэнэрэй тоо 4 шахуу дахин олон болоһон байха юм.

Районой предприятинуудай ажалай түрүүшүүл дружиннигай хүндэтэ нэрэдэ хүртэнхэй. Тэрэшэлэн һурагшад, студентнэр эрхим дружиннигууд юм.

Эрхим дружиннигууд грамотанууд, үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа. Слёдой түгэсхэлдэ концерт харуулагдаһан байна.

В. Доржиев.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бүрхэгшэг байха, урда аймагуудаар бага зэргэ саһан бургаха. Баруун хойноһоо һулахан һалхилтай байха. Хойто аймагуудта 2—7 градус хүйтэн, урда аймагуудта 2 градус хүйтэнһөө 3 градус хүрэтэр дулаарха. Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 7—9 градус хүйтэн, үдэртөө 0—2 градус дулаан болохоор хүлеэгдэнэ.

Мартын 28—29-нэй үдэрнүүдтэ республика доторнай бүрхэгшэг байха, зарим нютагуудаар бага зэргэ саһа шуурган болохо.

ХИЛЫН САНАҺАА

Венгри Советскэ Союз хоёрой холбоон бэхижэнэ

БУДАПЕШТ, мартын 25. ТАСС-ай корреспондент М. Попов иигэжэ дамжуулна:

Н. С. Хрущев түрүүтэй советскэ партийно-правительственна делегациин айлшалжа ерэхые Венгриин ажалшад хүлеэжэ байнхай. Советскэ Союзай болон Венгриин хоорондохи экономическа, научно-техническэ, соёл культурын харилсаа холбооной, хоёр арадай хоорондохи аха дүүгэй хани барисаанай хүгжэлтэдэ зорюулагдаһан олон тоото материалнуудые Венгриин хэблэл эдэ үдэрнүүдтэ толилно.

Советскэ Союзай болон Венгриин хоорондохи научно-техническэ харилсаа холбоон улам бүри үргэдэжэ, Венгриин арадай ажахын бүхы һалбаринуудта мүнөө дэлгэрэнхэй. Документацинуудые андалдан абалсаха, мэргэжэлтэдые бэе бэедэ эльгээлсэхэ, институдууд болон предприятинуудай хоорондо научно-шэнжэлэлгын холбоо байгуулха талаар энэ харилсаа холбоон бэелүүлэгдэнэ. Гансахан 1963 ондо Венгри Советскэ Союзһаа 160 темээр техническэ хүсэд документацинуудые абаһан байна. Энэ үе соо Венгриин 500 шахуу мэргэжэлтэд Советскэ Союзда ошожо ерэһэн байна гээд «Непсабадшаг» гэжэ газетэ мүнөөдэр бэшэнэ.

Советскэ болон Венгриин Наукануудай академинүүдэй хоорондо үрэ ехэтэй харилсаа холбоон тогтоогдонхой. Мүнөө Венгриин 14 научно-шэнжэлэлгын институдууд советскэ научно-шэнжэлэлгын институдуудтай саг үргэлжын холбоотой болонхой. Тэдэнэй хүдэлмэрилэгшэд 32 темээр суг хүдэлмэрилдэг байха юм.

Советско-венгерскэ соёл культурын холбоо барисаан мүн лэ бэхижэнэ. Советскэ соёл культурын 350 шахуу хүдэлмэрилэгшэ үнгэрэгшэ жэлдэ Венгридэ ерээд бусаһан байха юм. Тиихэдэ Венгриин мэдээжэ композитор Золтан Кодаи, уран зурааша Эндре Домановски, Венгриин соёл культурын болон искусствын бусад олон ажал ябуулагшад Советскэ Союзда ошожо ерэһэн байгаа.

Үнэн зүрхэнэй туһаламжа

МОГАДИШО, мартын 25. ТАСС-ай корреспондент А. Осипов иигэжэ дамжуулна:

Советскэ Союзай туһаламжаар баригдаха мяханай комбинадай һуурида түрүүшын шулуу табилгын баярай ёһолол Сомалиин Республикын урда талын Кизимайо городто үсэгэлдэр болоо.

Һайн һайхан туһаламжын түлөө Кизимайогой губернатор Омар Мохамед Гулед Сомалиин правительствын зүгһөө Советскэ правительствада халуун баясхалан хүргөө.

Кизимайодохи мяханай комбинат Сомалиин Республикада иимэ түхэлэй түрүүшын гүрэнэй предприяти болохо байна. Тус комбинат жэлдээ 6 мянга шахуу тонно продукци гаргаха юм.

Советскэ Союз комбинадта тодхохын тулада мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүдые үгэхэ. Энэнь үйлэдбэриие эгээн лэ ехээр оньһожоруулха арга олгохо байна.

ФКП-гэй ЦК-гай пленум

ПАРИЖ, мартын 25. (ТАСС). Франциин коммунис партиин ЦК-гай пленум Париж шадарай Иври гэжэ һууринда мүнөөдэр нээгдээ. «Кантональна һунгалтануудһаа уламжалан абтаһан һургаалнууд, партиин зорилгонууд» гэһэн элидхэл ФКП-гэй политбюрогой гэшүүн Этьен Фажон хэһэн байна. Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй байдал тухай асуудал мүн лэ хаража үзэгдэхэ. Пленум хоёр үдэрэй турша соо үргэлжэлхэ юм.

„Юрэнхы дэлгүүрэй" оронуудай дунда арсалдаан гарана

БРЮССЕЛЬ, мартын 25. (ТАСС). Европын экономическа нэгэдэлэй оронуудай министрнүүдэй соведэй ээлжээтэ сесси эндэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр. Тус сесси хүдөө ажахын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэ.

Һүнэй болон рисэй сэнгүүдые сесси тодорхойлоо, зүгөөр зүбшэхэ зүйлэй гол асуудал — оооһо тарянай сэн тодорхойлогдоогүй үлөө. Юуб гэхэдэ, «Юрэнхы дэлгүүртэ» ородог бүхы оронуудтай ФРГ арсалдаһан байха юм.

Компанинууд гүрэнэй мэдэлдэ абтаба

КАИР, мартын 25. (ТАСС). «Шелл ойл компани оф Иджипшт» болон «Англо-Иджипшн ойл Филдс» гэжэ компанинуудые гүрэнэй мэдэлдэ абаха тухай ОАР-ай президент Насерай декрет эндэ толилогдоо гээд МЕН агентство мэдээсэнэ.

Хоёр компаниин акцинуудай хиналтын пакедүүд бүри урда тээнь ОАР-ай правительствын мэдэлдэ ороһон байгаа (Египедтэ эсэргүүгээр Англи, Франци болон Израилиин эзэрхэг түримхэй добтолго хэһэнэй һүүлээр эдэ компанинууд зарим зэргээр гүрэнэй мэдэлдэ абтаһан байгаа). Мүнөө президентын декредээр компанинууд гүрэнэй мэдэлдэ хүсэдөөр абтаа.

Үндэһэ яһанай илгаа гаргалгын хойшолон

НЬЮ-ЙОРК, мартын 25. (ТАСС). Үндэһэ яһанай илгаагай гаргагдадагһаа уламжалан, Америкын армида алба хэдэг негрнүүд командна тушаалда оруулагдадаггүй, үнэндөө сэрэгэй училищинуудта абтадаггүй байха юм. Уэст-Пойнтэдэхи гурбан сэрэгэй томо һургуулида, Аннаполисейдэхи агаарай-сэрэгэй академидэ болон далайн-сэрэгэй училищада һурадаг 9 мянган курсантнуудай оройдоол 32-нь негр юм гэжэ Пентагоной түлөөлэгшэ, гражданска эрхын талаар оборонын министрэй туһалагшын орлогшо Альфред Фитт корреспондентнүүдтэ мэдүүлээ.

Копенгагенда «Бурмейстер ог Вайн» гэжэ судна бүтээлгы... фьдэ «Грумант» гэжэ рефрижераторна судна уһанда табигдаа... хадаа Советскэ Союзай захилаар Даниин верфьдэ бүтээгдэһэ... дахи судна болоно.
ТАСС-ай фотохро...

Президент Кеннедиие алалгын шэнэ гэршэнүүд

НЬЮ-ЙОРК, мартын 25. (ТАСС). Президент Кеннедиие алаһан ушар байдалые мүрдэхэ талаар комиссида үсэгэлдэр шэнэ гэршэ үгэ хэлээ. Үнгэрэгшэ жэлэй ноябриин 22-то президентые буудаһан хүниие хараһан байгааб гэжэ тэрэ баталан хэлээ. Гэршын нэрые, мүн хэлэһэн үгын удхыешье комисси толилоогүй.

Үшөө дүрбэн хүн комиссиин засадани дээрэ үгэ хэлээ. Полициинхидай баталамжын ёһоор, буудалгын хэгдэһэн байшангай дэргэдэ Кеннедиие буудаха үедэнь тэдэнэр байлсаһан болоно.

Комиссиин гэшүүн Аллен Даллес корреспондентнүүдтэ иигэжэ мэдүүлээ. «Буудахыень хараһан, энэ үедэ байшан соо гү, али байшангай газаа тээ байһан хүнүүдэй угаа һонирхолтой үгэнүүдые» комисси шагнаа.

Гэршэнэр буудаһан хүниие хараһан байгаа гү гээд Даллесһаа асуугдаһан байна. «Нэгэ ушартань хараһан байгаа» гээд Аллен Даллес харюусаа. Комиссиин заседани дээрэ үгэ хэлэһэн гэршэ буудаһан хүниие хараа гү, тэрэниие танижа шадаха гү гээд корреспондентнүүд Даллесһаа асууһан байна.

Аллен Даллес энэ асуудалда харюу үгэхэһөө арсаа.

Иеменэй буруушаалга

КАИР, мартын 25. (ТАСС). Йеменэй газар дээгүүр Англиин самолёдуудай ниидэһэн тушаа Йеменэй Арабуудай Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министерство буруушаалга мэдүүлээ. Санын радиогой мэдээсэнэй ёһоор, Англиин 3 самолёт Йеменэй агаарай хилые дабаад, Хариб шадарай нютаг дээгүүр часай турша соо ниидэһэн байна.

Киптэ ООН-... зууршалагша... томилогдоо

ЖЕНЕВЭ, мартын 25. ... Финляндиһаа Швецидэ байдаг ... сайд Сакари Туомиоя гэгшые ... тэ ООН-ой зууршалагша ... ООН-ой генеральна секретарь ... мүнөөдэр томилоо. Эндэ тол... һон тусхай коммюнике соо ... хэлэгдэнэ. Энэ кандидатуры... рэй, Грециин, Турциин боло... лиин правительстванууд зү... ООН-ой генеральна секретарь... һаа зүбшэл заабари абахын ... финскэ дипломат ерэхэ не... Нью-Йорк ниидэн ошохо гээд ... нике соо мүн лэ хэлэгдэнэ. Тэ... хэ неделиин тэн багаар Кипр... хэ юм.

Ази-Африкын һ... нэгэдэлгын сове... VI сесси

АЛЖИР, мартын 25. (ТАСС... Африкын арадуудай һанал ни... гын организациин соведэй VI ... эндэ дүрбэдэхи үдэрөө хүдэлж... байһаар.

Йеменэй, Свазилендын, Та... кын, Тунисай делегацинуудые ... гойлогшонор мүнөөдэрэй за... дээрэ үгэ хэлээ.

Удаань советскэ делегацин... гойлогшо Б. Г. Гафуров үгэ ... Советскэ Союзай түлөөлэгши... соо һуугшад удаан саг соо ... альга ташажа амаршалаа.

Ханинарайнай шог

Нэрэгүй бэшэг

Венгриин уран зохёолшо Иштван Бекешэй хошон рассказ

МАТЕМАТИКЫН профессор Йожеф Кюршак экзамен дээрэ хатууханаар лэ шалгадаг багша гэжэ суутай байһан юм. Нэгэтэ үглөөгүүр (1920-ёод оной үеэр) ээлжээтэ шалгалта хэхынь урда тээ гартэнь тэрээндэ бэшэг асаржа үгэбэ. Тэрэ дороо бэшэгээ задалаад, нэн түрүүн хэнэй бэшэһэниие мэдэхын тула гараа табиһыень шалган хараба. Тиихэдэнь гараа табихын орондо «юушье хэхээр бэлэн студент» гэжэ бэшэһэн байба.

Профессор ехэтэ һонирхон, бэшэгээ уншажа үзэбэ. Теэд һонирхохошьегүйн аргагүй, тэрэнэйнь удха иимэ байгаа:

—Хүндэтэ ноён профессор! Энэ бэшэг абаһанайтнай хойно уданшьегүй би дүрбэдэхи удаагаа шалгалта үгэхөөр танай үмэнэ зогсохо байнаб. Тиимэ даа, хүндэтэ профессор, дүрбэдэхи удаагаа, юуб гэхэдэ, Та намайе түрүүшын шалгалтанууд дээрэ гурба дахин унагаажархиһан байнат. Тандашье мэдээжэ, хүндэтэ профессор, хэрбээ Та намайе дүрбэдэхеэ унагаагаа һаатнай, би инженерэй диплом абаха аргаяа хойшолонгүй хаһагдаха байнаб. Тиимэһээ би Танда халэг, харамсалтайгаар иигэжэ мэдээсэхэ болоноб: хэрбээ Та намда дүрбэдэхи удаагаа хангалтагүй сэгнэлтэ табяад, дүнгыень согсолболтнай, Таниие тэрэ дороо буудажа алахаб. Эгээл эрхим һайниие хүсэн үлэгшэ—

Юушье хэхээр бэлэн студент.

Йожеф Кюршак тэрэ гараа табиһыень үшөө дахин уншаад, тэрэ үеын студентнэрэй дайшалхы нэгэдэлнүүд болон батальонуудта ямар байдалтай байһаниие бодожо үзэхэдөө, энэ «юушье хэхээр бэлэн студент» нэрэгүй бэшэгые зугаа тэды бэшэжэ болоо гү, али өөрөө бэеэ эрдэмдэ һургахые хүсэхэгүй, харин үнэхөөр алахашье гэжэ байжа магад ха...гэжэ шэбшэбэ.

Хахад үдэр багта Кюршак университедтэ ерэжэ, экзаменаа эхилхэһээ түрүүн бүхы студентнэрээ аудиторидо суглуулба. Тиигээд өөрынгөө үглөөнэй почто тухай хуряангыгаар мэдээсээд, тэрэ бэшэгээ гаргажа, шангаар уншажа үгэбэ. Һүүлээрнь хармаанаа уудалжа, «Фроммер» маркын томо гэгшын пистолет гаргажа урдаа табяад, иигэжэ соносхобо.

—Ноёд студентнэр! Энэ пистолет хаража байна бэзэт. Һомологдонхой, бэлэн. Экзамендаа ёһотой һайнаар бэлдээтүй хүн хэн байнаб, өөһэдынгөө ами бэеын амгалан мэндые бодожо, шалгалтаяа хойшолуулан, дары эндэһээ гаража ошогты. Таанарта мэдээжэ энэ бэшэгэй удхые бодожо үзэхэдөө, таанарай тэрэ «юушье хэхээр бэлэн» нүхэрэй муу сэгнэлтэ абаһан дүнгые хэлэжэ үгөөд, өөрөө буудуулхаяа хүлеэжэ байхагүйб гэжэ бодобоб. Тиигээд саашадаа түбэгтэй ушарал гаргуулхагүйн тулада, мүн бэеэ хамгаалха эрхээр иигэжэ шиидэбэб: энэ экзамен дээрээ эрдэм мэдэрэлээрээ хангалтагүй байһан хүниие, тэрэнэй сэгнэлтын дүнгые хэлэжэ үгэхэһөө түрүүн, өөрөө энэ пистолед дээрээ буудан алахаб. (ТАСС).

Редактор
Ц. О. ОЧИР...

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной мартын 27.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-У... улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. ред... гора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —2... отделов: сельскохозяйственного производства и партий... жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и пар... ной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологическ... —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабсел... ров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и пер... дов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Сов... Министров Бурятской АССР.

Н00074. Зак. № 270.